Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju

PRIJEDLOG STUDIJA ETNOLOGIJE I KULTURNE ANTROPOLOGIJE

Preddiplomski studij

Zagreb, 10. ožujka 2005. godine

1. UVOD

Najstarijim izvorima podataka i građe koji se mogu koristiti u svrhu etnoloških istraživanja možemo smatrati već prve slikovne prikaze, artefakte i tekstove. Isto tako interpretacija etnografsko-etnoloških podataka seže u duboku prošlost. No čini se da je prvo djelo komparativnog karaktera na temelju etnološkoga materijala objavljeno 1724. godine (J. F. Lafitau: *Moeurs des sauvages amériquains comparées aux moeurs de premiers temps*). Tijekom 18. stoljeća pojavljuje se više značajnih autora koji zagovaraju osnivanje nove znanosti o ljudskim zajednicama i njihovim kulturama (A.Y. Goguet, G. Vico, A Ferguson...), a švedski profesor ekonomije Anders Berch 1773. godine u manjem djelu o oraćim spravama daje "pravi znanstveni program" etnologije.

Sam naziv etnologija (od grč. *etnos* – narod + *logos* – riječ, govor) čini se da su prvi upotrijebili slovački isusovac Adam Franjo Kollár u knjizi *Historiae iurisque publici regni Ungariae amoenitates* (Beč, 1783.) i Alexandre César Chavanes, profesor akademije u Lausanni, u *Essai sur l' Education intelectuelle avec le Projekt d'une Science Nouvele* (Lausanne, 1787.).

U prvim desetljećima 19. stoljeća u Njemačkoj se javlja pridjev *ethnologisch* i izraz *Ethnologie oder Nationalitaeten der Voelker*, a znameniti fizičar, matematičar i filozof André-Marie Ampère u svom nastojanju da izradi sistematizaciju znanosti daje izuzetno značajno mjesto etnologiji *(Sciences ethnologiques).* Veliki zamah razvoju etnološke znanosti daju u Njemačkoj A. Bastian, pokretanjem časopisa *Zeitschrift für Ethnologie* (1869./69.), *Berliner Gesellschaft für Antroplogie, Ethnologie und Urgeschichte*, u Engleskoj E. B. Tylor koji i formalno osniva "science of culture" te L. H. Morgan u Americi.

To su i prvi začeci formiranja različitih metodoloških i teorijskih koncepcija, pravaca, usmjerenja i "škola" (evolucionističkog i kulturnohistorijskog, difuzionističkog) s nizom značajnih istraživača i znanstvenika (F. Ratzel, F. Graebner, W. Schmidt, F. Boas, A. L. Kroeber). Funkcionalizam B. Malinowskog i A. R. Radcliffe-Browna, "psihološka škola" Wertheimera Wundta, R. Benedict i drugi daju novu dimenziju etnološkim istraživanjima, a poslije Drugog svjetskog rata i strukturalizam Claude Levi-Straussa. U sovjetskoj (ruskoj) etnologiji 20. stoljeća posebna mjesta zauzimaju S. M. Širokogorov, S. A. Tokarev i J. V. Bromlej.

Snažan poticaj daljnjem razvoju etnologije u novije vrijeme dali su semiotička teorija i poststrukturalizam. Glavni predstavnik takvih koncepcija je u Europi primjerice H. Bausinger, u Sjedinjenim Američkim Državama C. Geertz (semiotičko-strukturalni pristup), dok se poststrukturalizam snažnije razvio u SAD-u (G. Marcus, R. Fisher i J. Clifford).

Danas se sve ove koncepcije uglavnom međusobno prožimaju otvarajući tako put prema širem shvaćanju etnologije. Sada već možemo svjedočiti o višegodišnjem istraživanju svih kulturnih fenomena – od života seljaka, suburbanih i urbanih tema, praćenja promjena tradicijskih obrazaca i nastajanja "novih" tradicija, do analiza supkulturnih skupina u svim povijesnim razdobljima.

Tako, polazeći od *antropologije* kao znanstvenoga područja koje pristupa proučavanju čovjeka kao kulturološkog bića (obuhvaćajući sve aspekte njegovoga života: biološki, kulturološki, društveni, ekonomski, psihološki, politički, estetski...) za razliku od *fizičke* ili *biološke antropologije*, etnologija ili *kulturna antropologija* (u SAD) odnosno *socijalna antropologija* (Evropa) u istraživačkom smislu aspektirana je kao znanost o kulturi. Sadržaj i struktura istraživanja uglavnom su komplementarni pa se kao jedinstven naziv upotrebljava i *sociokulturna antropologija.* Predmet istraživanja i metode u najužoj su vezi s navedenim nazivima i tek se na teorijskoj razini može govoriti o prihvatljivosti ili preferiranju nekoga od njih.

U povijesti razvoja hrvatske etnologije Matija Petar Katančić (1750. – 1825.), oslanjajući se na Kollára, u klasifikaciji znanosti uz lingvistiku najuže veže etnologiju, odnosno znanje o plemenima i narodima, a prema njegovu shvaćanju etnologija istražuje izvore, sudbine, sjedišta i seobe plemena.

Na Zagrebačkom sveučilištu već je Armin Pavić od akademske godine 1875./76. držao kolegij Hrvatske narodne pjesme, a Tomo Maretić kolegije Vjera Starih Slavena, Istoričkoetnografski pregled Južnih Slavena od VI. do IX. vijeka. Antropogeografski smjer, u okviru geografije razvio je Petar Matković, a u svoja predavanja iz arheologije i povijesti umjetnosti Izidor Kršnjavi uključuje teme iz pučkog rukotvorstva. Posredno je na razvoj etnologije utjecao i Vatroslav Jagić koji se u svome članku *Starine i njihovo znamenovanje* osvrnuo na *narodoslovce.* Velik doprinos daje i Baltazar Bogišić koji istražujući pravnu povijest, 1874. godine objavljuje *Zbornik sadašnjih pravnih običaja u Južnih Slavena.* Ističu se još etnomuzikolog Franjo Ksaver Kuhač, Natko Nodilo koji se bavi rekonstrukcijom religije *...Srba i Hrvata na glavnoj osnovi pjesama, priča i govora narodnoga*, te Fridrich S. Krauss s radovima o južnoslavenskim vjerovanjima, običajima i predajama.

Institucionalizacija etnologije počinje Akademijinim osnivanjem Odbora za sabiranje spomenika tradicionalne literature (1888.), a na inicijativu F. Račkoga (1889.) za osnivanje *Folklorskog zbornika*, godine 1896. pokrenut je *Zbornik za narodni život i običaje Južnih Slavena.* Ključnu ulogu u koncepciji *Zbornika* i "zaživljavanju" *narodoznanstva* (etnologije) imao je Antun Radić (1868. – 1919.). Iako se kratko vrijeme bavio uređivanjem *Zbornika* i "narodoznanstvom", znatno je utjecao na teorijsko oblikovanje hrvatske etnologije i čini se da je prvi nastojao uskladiti i približiti dijakoronijsko (uglavnom kulturnohistorijsko) i sinkronijsko (kulturnoantropološko) usmjerenje.

Prva katedra s doista etnološkim sadržajem osnovana je 1923. godine na Bogoslovnom fakultetu kao Katedra za usporednu nauku o religijama. Držao ju je sve do 1960. godine Aleksandar Gahs (1891. – 1962.). Predavao je opću i religijsku etnologiju u funkciji studija teologije i bio je vrstan stručnjak za sibirske narode.

Na Filozofskom je fakultetu Katedra za etnologiju osnovana 1924. godine. Prvim je docentom na Katedri postao filolog i folklorist Petar Bulat koji predaje samo tri semestra.

U akademskoj godini 1927./28. Katedra je napokon zaživjela nastavnim radom Milovana Gavazzija (1896. – 1992.). On je u jedva tri godine potpuno izgradio studij etnologije i razvio znanstvenu djelatnost u okviru seminara. Potpuni studij etnologije obuhvatio je prikaz povijesti etnologije, pregled nacionalne tradicijske kulture, kulture slavenskih i drugih europskih naroda te izvaneuropskih kultura. U okviru seminara

Gavazzi je uz nastavu potaknuo razne stručne i znanstvene djelatnosti: sakupljačku, izdavačku, snimanje etnoloških filmova, a započeo je i s etnološkom kartografijom. Prvi mu se, 1936. godine, na Katedri pridružio Branimir Bratanić (1910. – 1986.) kao asistent. Njegovo nastavno područje obuhvaćalo je povijest i teoriju etnologije i kulture ratarskih naroda Staroga svijeta, a razvio je etnološku kartografiju.

Godine 1960. prigodom preustroja Fakulteta Katedra se i sama preustrojila u Odsjek za etnologiju s dvjema katedrama: Katedrom za nacionalnu etnologiju (vodio ju je Gavazzi) i Katedrom za opću etnologiju (vodio ju je Bratanić).

Godine 1961. Bratanić je osnovao Centar za pripremu Etnološkog atlasa Jugoslavije (EAJ) pri Filozofskom fakultetu u Zagrebu. Od te godine se na Odsjeku organizira nastava poslijediplomskoga studija etnologije.

Odsjek je od 1982. do 1992. godine nosio ime Etnološki zavod. 1984. godine Centar za pripremu EAJ proširen je u Centar za etnološku kartografiju. Od 1989. godine Centar izdaje časopis *Studia Ethnologica*, od broja 5/1993. nazvan *Studia ethnologica Croatica*. Godine 1999. Centar je postao dio Odsjeka za etnologiju, a nastavljeno je izdavanje časopisa. Odsjek je zajedno s Hrvatskim etnološkim društvom i suizdavač *Etnološke tribine.*

U novije su vrijeme u nastavi teorijski okviri i pristupi izučavanju etnoloških pojava "prošireni" i na područje kulturne antropologije. Godine 2000. na Odsjeku je, uz već dvije postojeće katedre, osnovana Katedra za etnološke metode i kartografiju. Od 2004. godine Odsjek i institucionalno potvrđuje svoje širenje i inkorporaciju suvremenih teorijskih struja te se odlukom Znanstveno-nastavnog vijeća preimenuje u Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju.

Želja za uspostavom novog programa studija etnologije i kulturne antropologije postoji već duže vremena, no administrativni put za njegovo izvođenje bio je poprilično kompliciran. Unatoč tome, jedan veliki dio predmeta i kolegija zamijenjen je novima te je time program donekle pratio promjene struke. Posebno se to odnosi na kulturnoantropološku grupu kolegija poput Uvoda u kulturnu antropologiju, Feminističke antropologije ili kolegija Tradicija i suvremenost. U novom programu osvrnuli smo se na studijske programe nekih sveučilišta koja su prolazila sličan povijesni put. Prije svega to se odnosi na skandinavske zemlje. To je, primjerice, studij etnologije u Lundu (Švedska), Bergenu (Norveška) i Edinburghu (Velika Britanija). Tako smo i s njima unutar znanstvenih projekta i međufakultetskih ugovora započeli suradnju. Prijedlog našeg dodiplomskog i diplomskog studija etnologije i kulturne antropologije je proizvod triju sastavnica: specifičnog gospodarskog okruženja u Hrvatskoj, baštine hrvatske etnologije te harmonizacije sa srodnim studijima u Europi. Time se omogućava velika mobilnost studenata i standardizira znanje na dodiplomskom studiju (jezgro struke). S druge strane, hrvatski studij etnologije pokriva niz potreba koje imaju europski studiji etnologije i kulturne antropologije. To se prije svega odnosi na dugu tradiciju izučavanja seoskih kultura u hrvatskoj etnologiji, ali i na postsocijalističku suvremenost koju proživljava hrvatsko društvo.

Jedno od temeljnih očekivanja novog studija etnologije i kulturne antropologije jest njegovo prepoznavanje unutar turističke industrije i pronalaženje njegovog mjesta u provedbi nacionalnog programa kulturnog turizma. Posebno na diplomskom studiju poklonit će se velika pažnja aplikativnosti etnoloških i antropoloških znanja na tržištu. Turizam je zasigurno ključna djelatnost za aplikaciju etnologije, ali jednako tako i mediji i svi sektori koji zahtijevaju kvalitativna istraživanja. Osim turizma, u kojem program studija očekuje glavno tržište za diplomirane studente, tu su i tradicionalne javne ustanove koje imaju potrebe za etnolozima, poput muzeja, zavoda za zaštitu spomenika i sl.

2. OPĆI DIO

2.1. Naziv studija: STUDIJ ETNOLOGIJE I KULTURNE ANTROPOLOGIJE

2.2. Nositelj studija: Filozofski fakultet, Odsjek za etnologiju i kulturnu antropologiju

2.3. Trajanje studija: 3 godine

2.4. Uvjeti upisa su jednaki uvjetima upisa na Filozofski fakultet u Zagrebu

2.5. Preddiplomski studij: Student/ica na preddiplomskom studiju stječe elementarna znanja iz etnologije i kulturne antropologije i na tržištu mu se otvaraju mogućnosti zaposlenja u turizmu (turistički vodič), te folklornim i kulturno-umjetničkim društvima. Do kraja toga dijela studija trebao bi biti dovoljno verziran u terenskom radu i kvalitativnoj analizi. Student bi mogao nastaviti neke diplomske programe na Filozofskom fakultetu, ali u dogovoru s tim studijima. Jednako vrijedi i za, primjerice, diplomske studije Fakulteta političkih znanosti.

3. OPIS PROGRAMA

3.1. Popis obaveznih i izbornih kolegija (dos - dodiplomski studij; dis - diplomski studij)

jezgreni (obavezni) predmeti	**izborni predmeti**
Povijest hrvatske etnologije	Religijska etnologija (dos)
Uvod u etnologiju	Prakse terenskog istraživanja (dos)
Uvod u antropologiju	Uvod u vizualnu antropologiju (dos)

Temeljni pojmovi hrvatske etnologije	Ruralno graditeljstvo i stanovanje (dos)
Uvod u kulturnu antropologiju	Antropologija tekstila u Hrvatskoj (dos)
Etnokulturna slika svijeta	Etnografija popularnih kultura (dos)
Teorije kulturne antropologije	Uvod u feminističku antropologiju (dos)
Metodologija etnologije i kulturne antropologije	Identiteti manjinskih kultura (dos)
Kulture Sredozemlja	Antropologija društvenog sjećanja (dos)
Etnografija jugoistočne Evrope	Narodi i kulture Sjeverne Amerike (dos)
Strani jezik struke	Tradicija i suvremenost (dos)
	Paleoetnološki pregled Europe (dos)
	Hrvatsko etnološko nasljeđe (dos)
	Poredbena slavenska etnologija (dos)

3.3. Struktura i ritam studiranja prikazani su u prilogu 1 (hodogram studija). Uvjeti za upis pojedinog predmeta je dovoljan broj ECTS bodova propisanih za pojedini semestar prema hodogramu. Na svaki se ispit izlazi samo jednom s obzirom da se predmeti ocjenjuju tijekom cijelog semestra pa time ocjena na ispitu donosi najviše 50% sveukupne ocjene.

3.5. Na stranom jeziku predavat će se predmeti za koji će se naći interesa u međunarodnoj razmjeni. Većina nastavnika spremna je svoje predmete predavati na engleskom.

3.6. Prijenos ECTS bodova računat će se prema opterećenosti studenata satnicom i seminarima na predmetu za koji se želi prijenos bodova. Ukoliko odgovara satnicom od četiri sata tjedno i do 50 strana seminarskih i reakcijskih tekstova tada će vrijediti 5 ECTS bodova.

3.7. Studij završava na dodiplomskoj razini sa skupljenih 90 bodova

3.8. Studenti mogu nastaviti studij u bilo koje vrijeme i svi bodovi koje je do tada skupio bit će mu priznati. Pri tome do kraja dodiplomskog studija mora položiti sve jezgrene predmete.

4. UVJETI IZVOĐENJA STUDIJA

4.1. Studij se izvodi u zgradi Filozofskog fakulteta u Zagrebu.

4.2. S obzirom da je satnica jednaka kao što je bila i do sada, prostor za izvođenje studija je osiguran.

4.3. Imena nastavnika i suradnika

prof.dr. Vitomir Belaj	dr.sc. Tomislav Pletenac
prof. dr. Branko Đaković	mr.sc. Sanja Potkonjak
dr.sc. Tihana Petrović	Nevena Škrbić Alempijević
dr.sc. Manda Svirac	Marijana Belaj
dr.sc. Jelka Vince Pallua	Tanja Bukovčan Žufika
dr.sc. Tomo Vinšćak	Marijeta Rajković
dr. sc. Milana Černelić	

4.5. Praktična nastava i do sada se izvodila na studiju za etnologiju i kulturnu antropologiju i to na dvije razine. S jedne strane radi se o studentskoj praksi u javnim institucijama, a s druge je to terenska nastava koja je predviđena i na dodiplomskom i na diplomskom studiju.

4.6. Optimalan broj studenata za ovaj studij je 60.

4.7. Troškove studija mogu procijeniti fakultetske službe.

4.8. Praćenje kvalitete studija izvodi se putem vanjske kontrole (agencije, strani eksperti) te studentskih valorizacija programa anketama.

4.9. U idealnom slučaju nedostaje gotovo četrnaest nastavnika za izvođenje novoga studija. Znanstveni su novaci već uključeni u nastavu, a tako i u novi program. Očekujemo da će njih pet nakon dobivanja znanstveno-nastavnih zvanja preuzeti predmete i tako smanjiti opterećenje. No, bez obzira na to uspjet ćemo pokriti tek jedan dio manjka kadra.

Kako bismo čim bolje nadomjestili nedostatak u sljedećih pet godina prijeko nam je potrebno barem *šest suradničkih zvanja*, (znanstveni novaci i asistenti) koji će u predviđenom roku doktorirati i preuzeti predmete, te još *dva znanstveno-nastavna zvanja* (najmanje u zvanju docenta). Takva bi struktura omogućila optimalno izvođenje novog programa studija

UVOD U ETNOLOGIJU

Nositelj predmeta: red. prof. dr. sc. Vitomir Belaj

Trajanje predmeta: jedan semestar, dodiplomski studij

Status predmeta: obavezni

Satnica: 3+1 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

Predmet uvodi studenta u studij koji je upisao. Student se upoznaje s osnovnim pojmovima etnologije, te s njezinim nastankom i razvojem, utkanim u širi društveni i povijesni kontekst. Obrađuju se, redom, mitološka razina promatranja i interpretiranja etničkih značajki, postavljanje problema postanka i razvoja kulture u starim civilizacijama, značajke srednjovjekovnoga pristupa znanosti. Nakon toga slijedi doba otkrića i humanističke obnove, osnove moderne znanosti (D. Scotus, R. Bacon, F. Bacon, R. Descartes) i obnova historijske znanosti (Ibn Khaldum, Jean Bodin), prosvjetiteljska strujanja i nastanak izvaneuropske etnologije kao znanosti o povijesti kulture čovječanstva (A. C. Chavannes), zatim barokna enciklopedijska polihistorija, barokni slavizam i prva definicija etnologije Jana Kollára, nastanak narodoslovlja u romantizmu, etnološki evolucionizam i klasici etnologije (A. Bastian, J. J. Bachofen, E. B. Tylor, L. H. Morgan), marksističko prihvaćanje jednolinijskoga evolucionizma i etnologija u komunistički upravljanim zemljama. Zatim slijedi prikaz prevladavanja evolucionizma, priklona shvaćanju historijske dimenzije razvoja kulture i društva te prikaz kulturnohistorijskoga pristupa u užem smislu (F. Ratzel, F. Graebner, Bečka škola s W. Schmidtom i Frankfurtska s L. Frobeniusom) i drugih povijesno usmjerenih novijih etnoloških pristupa. Prikazuje se pokret skupine Ethnologia Europaea i njezini ciljevi, zadaci i dometi. Posebno se obrađuje suodnos povijesno usmjerene etnologije i, ispočetka, izrazito ahistorijskih socio/kulturnoantropoloških pravaca (funkcionalizam, strukturalizam i sl.), pokušaj objedinjavanja dijakronijskih i sinkronijskih pristupa u suvremenoj etnologiji/kulturnoj antropologiji. Kroz povijesni prikaz etnološke znanosti studenti se upoznaju s terminologijom pojedinih razdoblja i pravaca, s motivacijama za istraživanja i s postavljenim problemima te načinom njihova rješavanja. Noviji socio/kulturnoantropološki pravci i škole te pristupi, problemi i načini njihova rješavanja ovdje se posebno ne razrađuju, jer je za to predviđen poseban kolegij Uvod u kulturnu antropologiju s kojime ovaj Uvod čini jednu cjelinu.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Predmet je, zajedno s Uvodom u kulturnu antropologiju, osnovni teorijski predmet za čitav studij. Studenti trebaju ovladati metodom povijesno usmjerenog (dijakronijskoga) segmenta etnologije, osjetiti usku vezu između vrste postavljanih pitanja i izbora metode za njihovo rješavanje, sagledati dosege i mogućnosti koje

nude pojedini pristupi etnološkome gradivu, steći znanja o osnovnim vrstama izvora podataka. Ovaj se zadatak ostvaruje kroz prikaz povijesnoga razvoja etnološke misli. Prikazom pojedinih značajnih osoba, pravaca i razdoblja prate se osnovne značajke znanosti i znanstvenoga rada, opći predmet etnologije, pristupi etnološki relevantnim aspektima predmeta, metode dobivanja rezultata. Studenti se s antropološkim segmentom upoznaju u predmetu Uvod u kulturnu antropologiju te su ova dva predmeta komplementarna.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Nastava se izvodi u obliku predavanja s elementima seminarskoga rada (3+1). Studenti dobivaju po jedan zadatak da u pismenom obliku prikažu neku pojavu (osobu, problem, djelo) i, po mogućnosti, prezentiraju drugim studentima koji komentiraju uradak (ovo je ograničeno brojem slušača).

4. POPIS LITERATURE

A) Obavezna literatura:

Belaj, V. Plaidoyer za etnologiju kao historijsku znanost o etničkim skupinama. // Studia ethnologica. 1(1989), str. 9-17.

Belaj, V. Počeci hrvatske etnološke znanosti u europskomu kontekstu. // Studia ethnologica Croatica. 6(1994), str. 185-197.

Bratanić, B. Regionalna ili nacionalna i opća etnologija. // Slovenski Etnograf. X(1957), str. 7-18.

Čapo, J. Hrvatska etnologija, znanost o narodu ili o kulturi?. // Studia ethnologica. 3(1991), str. 7-15.

Kroeber, A. The Nature of Culture. 1952.

b) Preporučena literatura:

Benedict, R. Obrasci kulture. 1966. (1934). (odabrana poglavlja)

Birket-Smith, K. Putevi kulture. Zagreb, 1960.

Bratanić, B. Allgemeine und europäische Ethnologie heute. // Ethnologia Europaea. II-III(1970-71), str. 80-85.

5. NAČIN POLAGANJE ISPITA I OCJENJIVANJE

aktivnost na nastavi	5 %
pisanje teksta	25 %
usmeni ispit na kraju semestra	70 %

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Studentske ankete.

METODOLOGIJA ETNOLOGIJE I KULTURNE ANTROPOLOGIJE

Nositelj predmeta: red. prof. dr. sc. Vitomir Belaj

Suradnica u nastavi: asist. mr. sc. Sanja Potkonjak

Trajanje predmeta: jedan semestar, dodiplomski studij

Status predmeta: obavezni

Satnica: 3+1 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

Metodologija etnologije i kulturne antropologije je predmet koji studente upoznaje s temeljnim pojmovima, strategijama, metodama i tehnikama kvalitativnih istraživanja primjenjivih u etnologiji i antropologiji. Predmetom se želi studente uputiti u različite metodološke pravce u povijesti etnologije (historijski, funkcionalistički, strukturalistički, post-strukturalistički) i osigurati znanja potrebna za samostalno provođenje istraživanja i interpretaciju podataka. Predmet se bavi i problemima autorstva u etnološkom pisanju i etike istraživanja kao nerazdvojnim aspektima osviještenog pisanja etnološkog teksta. Metodologija etnologije i kulturne antropologije kronološki razlaže razvoj disciplinarnih metoda i s njima povezanih tehnika, kao npr. tehnike upitnica, etnografske kartografije, tehnike promatranja sa sudjelovanjem, te stavlja naglasak na tehnike usmene povijesti, tj. biografske tehnike (poput životne povijesti, svjedočanstva, intervjua, biografije i autobiografije) i studije slučaja. Predmet daje uvid u kompleksnost kvalitativnih pristupa istraživanjima ljudske svakodnevice, ne privilegirajući niti jednu metodu niti tehniku kao univerzalno vrijedan mehanizam spoznavanja ljudskih praksi i proizvoda kulture.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Metodologija etnologije i kulturne antropologije daje sistematski uvid u metodologiju kvalitativnih znanstvenih istraživanja koja su temelj svakoj etnološkoj i antropološkoj praksi i sastavni dio disciplinarnih kurikuluma. Radi se o jezgrenom kolegiju koji studente upoznaje s principima znanstvenog istraživanja, zahtjevima terenskog rada kao sastavnog dijela disciplinarnog angažmana i osposobljava ih u prenošenju spoznaja o društvenom i kulturnom životu ljudi. Metodologija etnologije i kulturne antropologije je u funkciji dopune predmeta Uvod u kulturnu antropologiju i Teorije kulturne antropologije.

Cilj je predmeta studente upoznati s poviješću etnološke i antropološke metodologije. Također, nastojat će ih se osposobiti za kritički odabir metodologije adekvatne ciljevima istraživanja, potaknuti na poduzimanje priprema i realizaciju vlastitog istraživanja. Predmetom se želi osigurati određena količina praktičnog i teoretskog znanja koja je potrebna da se provede istraživanje i prikažu podaci koji su njime dobiveni. Posebna se pažnja posvećuje razvijanju znanja o strategijama interpretacije podataka, etičnosti, o akademskom pisanju i osvješćivanju autorskog glasa etnologa.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Predmet iz metodologije etnologije i kulturne antropologije izvodi se kombinacijom predavanja i seminara u kojima se razrađuje tjedna tema predavanja**.** U okviru predmeta potiče se kontinuirano ispitivanje putem reakcijskih tekstova, tjedno čitanje predviđene literature, a također je predviđen obuhvatan završni rad u obliku eseja, u kojem studenti izlažu rezultate svojih terenskih istraživanja.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Bernard, H.R. Reaserch Methods in Anthropology : Quallitative and Quantitative Approaches. Tousand Oaks, 1994 (u prijevodu na hrvatski do početka kolegija)

Clifford, J. Uvod: Neobjektivne istine. // Dometi. 25, 3-4(1992), str. 103-117.

Kottak, C. Field Methods. // Cultural Anthropology. New York : McGraw-Hill, 1991. Str. 19-34.

Gupta, A.; Ferguson, J. Anthropological locations. Boundaries and Grounds of a Field Science. Berkeley : University of California Press, 1997, str. 1-46.

Hammersley, M.; Atkinskon, P. Ethnography. Principles and Practice. London : Routledge, 2002.

Haviland, W. Priroda antropologije. // Kulturna antropologija. Jastrebarsko : Slap, 2002. Str. 5-31.

Perks, R.; Thompson, A. The Oral History Reader. New York : Routledge, 2003.

Rabinow, P. Predodžbe su društvene činjenice : Modernost i postmodernost u antropologiji. // Dometi. 25, 3-4(1992), str. 119-135.

Reed-Danahay, D. E. Introduction. // *Auto/Ethnography : Rewriting the Self and the Social* / uredila Deborah E. Reed-Danahay. Berg, Oxford, 1997. Str. 1-17.

Sangren, S. Retorika i autoritet etnografije. Postmodernizam i društvena reprodukcija tekstova. Dometi. 25, 3-4(1992), str. 151-180.

Van Maanen, J. Tales of the Field : On Writing Ethnography. Chicago : University of Chicago Press, 1988.

b) Preporučena literatura:

Denzin, N.; Lincoln, Y. ur. The American tradition in Qualitative Research I-IV. London : Sage Publication, 2001.

Bryman, A. ur. Ethnography I-IV. London : Sage Publications, 2001.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

Ocjena se temelji na uspješnom svladavanju predviđenih obveza:

aktivno sudjelovanje na nastavi	10 %
pisanje reakcijskih tekstova	30 %
esej	60 %

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Interne oblike kontrole provodi nastavnik putem upitnika razdijeljenih studentima na početku i kraju održavanja predmeta. Studentski komentar i ocjena rada nositelja kolegija ticat će se opsega studentske opterećenosti, zamišljenih i ostvarenih očekivanja od predmeta, načina izvođenja nastave, kao i ostalih elemenata relevantnih za principe poboljšanja kvalitete obrazovanja.

TEMELJNI POJMOVI HRVATSKE ETNOLOGIJE

Nositeljica predmeta: dr. sc. Milana Černelić, doc.

Trajanje predmeta: jedan semestar, dodiplomski studij

Status predmeta: obavezni

Satnica: 3+1 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

U okviru kolegija razmatrat će se pojedini temeljni pojmovi hrvatske etnologije vezani uz društveni život ljudi. Posebna pozornost posvetit će se oblikovanju različitih društvenih zajednica (obitelj – nuklearna i zadružna, bratstvo, pleme, srodničke i nesrodničke grupe, seoska, lokalna, regionalna i vjerska zajednica, etničke grupe, nacija, transnacionalna zajednica). Dio predavanja odnosit će se i na pojedine fenomene materijalne kulture.

Svakome od spomenutih pojmova pristupit će se po mogućnosti dijakronijski i sinkronijski sa svrhom holističke prezentacije određenih pojava u kontekstu svakodnevnog života (komunikacija, organizirani oblici društvenosti s obzirom na dob i spol, društveno i ekonomsko funkcioniranje zajednice), u posebnim prigodama (kroz životne i godišnje običaje, okupljanja povodom vjerskih manifestacija i dr.) i kroz odnose među društvenim zajednicama (odnos «mi» i «oni» kroz različite aspekte samoidentifikacije na više razina: etnička, kulturna, ekonomska, povijesna itd.).

Tako će se, primjerice, oblikovanje obitelji razmatrati iz više aspekata: oblik, brojnost, rodbinski odnosi i nesrodničke veze unutar obitelji, sklapanje braka (dob, rodbinska i teritorijalna endogamija, tradicijski oblici pribavljanja nevjeste, nevjenčani brak, levirat, sororat i dr.), imovinski aspekti obiteljskih odnosa, upravljanje unutar obitelji, odnosi među članovima obitelji i dr. Na isti način pristupit će se i ostalim pojmovima.

Pojmovima razmatranim u okviru kolegija pristupit će se i sa stajališta istraživanja mnogostrukoga identiteta, budući da pojedinac ili grupa ljudi iskazuju istovremeno pripadnost većem broju zajednica, kroz različite razine njegovoga oblikovanja.

U okviru kolegija studenti su dužni napisati nekoliko reakcijskih tekstova (vezano uz svaku veću tematsku cjelinu), kritički vrednovati korištene izvore i literaturu, te aktivno sudjelovati u diskusiji o pojedinim razmatranim pojmovima.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Društveni život ljudi važno je područje istraživanja u etnologiji. Tom području etnoloških istraživanja u hrvatskoj etnologiji pristupalo se na različite načine, no tek se u novije vrijeme pojedini hrvatski etnolozi (Dunja Rihtman-Auguštin, Olga Supek, Jadranka Grbić, Jasna Čapo Žmegač, da spomenem samo one najznačajnije) sustavno bave pojedinim aspektima društvenog života: od teorijskog promišljanja istraživanja

društvenosti, preko kritičko-analitičkog vrednovanja istraživanja tih pojava u ranijoj hrvatskoj etnologiji, do empirijskih istraživanja pojedinih konkretnih slučajeva (studija slučaja).

U okviru predmeta predstavit će se različiti pristupi istraživanju društvenosti u hrvatskoj etnologiji. Kroz praktičan rad studenti će se s njima podrobnije upoznati te ih kritički vrednovati.

Predmet je značajan unutar novog kurikuluma jer se dosad u nastavi etnologije društveni život ljudi jednostrano prikazivao, uglavnom kroz faktografiju te se nisu dostatno pratile nove tendencije u hrvatskoj etnologiji u istraživanju društvenosti. Holističkom prezentacijom temeljnih pojmova vezanih uz društveni život ljudi, uključujući dijakronijski i sinkronijski pristup, studenti će steći osnovna znanja o tim pojmovima sa svrhom osposobljavanja za daljnji samostalan rad na tom polju etnologije.

Studentima će biti predstavljeni temeljni pojmovi vezani uz društveni život ljudi, oblikovanje različitih društvenih zajednica te pristupi istraživanju tih pojmova u hrvatskoj etnologiji.

Studenti se potiču na individualan rad kroz izradu reakcijskih tekstova, kritičku valorizaciju korištene literature i aktivno sudjelovanje u diskusiji.

Cilj tako koncipirane nastave je, osim stjecanja znanja o temeljnim pojmovima hrvatske etnologije vezane uz društveni život ljudi, da se studenti osposobe za samostalan rad korištenjem relevantne literature, sa svrhom osposobljavanja za kritičko vrednovanje literature i aktivno sudjelovanje u nastavi.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Predmet se sastoji od predavanja o temeljnim pojmovima vezanim uz istraživanje društvenog života ljudi, kojima se studentima predstavljaju različiti pristupi istraživanju društvenosti u hrvatskoj etnologiji (teorijski, kritičko-analitički, empirijski: studije slučaja).

Praktični rad studenti ostvaruju pisanjem reakcijskih tekstova vezanih uz odgovarajuću tematsku cjelinu predstavljenu u okviru kolegija, aktivnim sudjelovanjem u diskusiji te kritičkom valorizacijom rada ostalih studenata. Nadalje, praktičnu primjenu stečenih znanja i samostalnost u radu studenti pokazuju na usmenom i pismenom ispitu.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Barth, F. Introduction. // Ethnic Groups and Boundaries: The Social Organization of Culture Differences / uredio F. Barth. Boston : Little, Brown and Company, 1969. Str. 9-38.

Barth, F. Enduring and Emerging Issues in the Analysis of Ethnicity. // The Anthropology of Ethnicity : Beyond 'Ethnic Groups and Boundaries' / uredili Has Vermeulen i Cora Govers. Amsterdam : Het Spinhuis Publishers, 1994. Str. 11-32.

Bogišić, B. O obliku nazvanom inokoština u seoskoj porodici Srba i Hrvata. // Pravni članci i rasprave. knj. 1. Beograd, 1927. Str. 162-202.

Čapo Žmegač, J. Seoska društvenost // Etnografija, svagdan i blagdan hrvatskog puka. Zagreb : Matica hrvatska, 1998. Str. 251-295. (odabrana poglavlja).

Gavazzi, M. Sudbina obitelji i zadruga jugoistočne Europe. // Vrela i sudbine narodnih tradicija. Zagreb, 1978, Str. 80-93.

Grbić, J. Teorijski i pojmovni okvir istraživanja. // Identitet, jezik i razvoj. Zagreb : Institut za etnologiju i folkloristiku, 1994. Str. 20-47.

Mosely, P.E. The Peasant Family: The Zadruga, or Communal Joint-Family and its Recent Evolution. // *Communal Families in the Balkans* / uredio Robert F. Byrnes. London, 1976. Str. 19-30.

Rihtman Auguštin, D. Struktura tradicijskog mišljenja. Zagreb : Školska knjiga, 1984. (odabrana poglavlja)

Supek, O. Etnos u etnologiji i kulturnoj antropologiji. // Zgodovinske vzporednice slovenske i hrvaške etnologije 5. Knjižnica Glasnika SED 18. Ljubljana : Slovensko etnološko društvo, 1988. Str. 29-60.

b) Preporučena literatura:

Banovac, B. Društvena pripadnost, identitet, teritorij. Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 1998.

Barth, F. Ethnic Groups and Boundaries : The Social Organization of Culture Differences. Boston : Little, Brown and Company, 1969.

Belaj, V. Kulturološka obilježja hodočašćenja. // Dometi, 24, 1/2/3(1991), str. 157-162.

Bičanić, R. Kako živi narod. Zagreb : Pravni fakultet, 1996. (pretisak) (odabrana poglavlja)

Birt, D. (et. al) Život mladih, pripreme za brak i sklapanje braka na obroncima Senjskog bila. // Senjski zbornik. 30(2003), str. 445- 538. (odabrana poglavlja)

Cohen, A. P. The Symbolic Construction of Community. London : Routledge, 1985. (odabrana poglavlja)

Čapo Žmegač, J. Srijemski Hrvati. Etnološka studija migracije, identifikacije i interakcije. Zagreb : Duriex, 2002.

Čapo Žmegač, J. Hrvatski uskrsni običaji. Zagreb : Golden marketing, 1997.

Černelić, M. O tragovima zadruge kod Bunjevaca u južnoj Mađarskoj. // Migracijske teme. 6, 3(1990), str. 311-323.

Černelić, M. Nastojanja da se bačkim Bunjevcima ospori pripadnost hrvatskom narodu. // Studia etnologica Croatica. 6(1994), str. 85-103.

Černelić, M. The Local Community of the Ethnic Bunjevci in Croatia: Developing Cultural Identity. // Times, Places, Passages. Ethnologiacal Approaches in the New Millenium. Budapest, 2004, Str. 121-133.

Čulinović-Konstantinović, V. Pregled istraživanja tradicionalnih oblika pribavljanja nevjeste – otmice i varijante njenih oblika u naroda Jugoslavije. // Ljetopis JAZU. 73(1969), str. 445-458.

Etničnost, nacija i identitet. Zagreb : Institut za migracije i narodnosti, Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo, 1998. (odabrani članci)

Etničnost i povijest. Zagreb : Institut za migracije i narodnosti, Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo, 1999. (odabrani članci)

Etničnost i stabilnost Europe u 21. stoljeću. Zagreb: Institut za migracije i narodnosti, Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo, 2002. (odabrani članci)

Filipović, M. Levirat i sororat kod Srba, Hrvata i Arbanasa. // Rad vojvođanskih muzeja. 3(1954), str. 139-147.

Friščić, M. (et. al) Život mladih, pripreme za brak i sklapanje braka u Gackoj dolini. // Grad Otočac. 5(1999), str. 169-251. (odabrana poglavlja)

Domini, M. Gradišćanski Hrvati – zajedništvo usprkos granicama. // Migracijske teme. 6, 3(1990), str. 325-334.

Đaković, B. Ethnos and Ethnic Identity through Space and Time. // Times, Places, Passages. Ethnologiacal Approaches in the New Millenium. Budapest, 2004. Str. 111-120.

Grbić, J. Identitet, jezik i razvoj. Zagreb : Institut za etnologiju i folkloristiku, 1994., str. 20-47.

Grbić, J. The Croatian Diaspora. // Croatian Folk Customs at the Crossroads of Worlds and Eras / uredile Zorica Vitez i Aleksandra Muraj. Budapest : Gallery Klovićevi dvori, 2000.

Heršak, E. Različiti sociohistorijski tipovi etničnosti. // Migracijske teme. 7, 3-4(1998), str. 335-362.

Kulišić, Š. Tragovi arhaične rodovske organizacije i pitanje balkansko-slovenske simbioze. Beograd, 1963. (odabrana poglavlja)

Kumpes, J. Religija i etničnost kod hrvata u mađarskoj: socijano-historijski pregled. // Etnološka tribina. 21(1998), str. 9-33.

Lulić, J. Simboli identiteta žene u Bukovici – od djevojčice do udate žene. // Simboli identiteta, studije, eseji, građa. Biblioteka hrvatskog etnološkog društva. Zagreb, 1991. Str. 147-158.

Migracijske teme. 5, 2-3(1989). (odabrani članci).

Mijaković, M. Nevjenčani brak. // Etnološka tribina. 22(1999), str. 163-188.

Rajković, M. Život žene u selima Senjskog bila. // Senjski zbornik. 30(2003), str. 539-586.

Rajković, Z. Tradicijski oblici nevjenčanog braka kod Hrvata i Srba u svjetlu pojma «pokusni brak». Zagreb : Institut za narodnu umjetnost, 1975.

Rihtman Auguštin, D. Struktura tradicijskog mišljenja. Zagreb : Školska knjiga, 1984.

Rihtman Auguštin, D. Etnologija i etnomit. Zagreb : Publica, 2001. (odabrana poglavlja)

Seljačke obiteljske zadruge : Izvorna građa za 19. i 20. stoljeće. Sv. 1. Zagreb : Etnološki zavod Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, 1960.

Seljačke obiteljske zadruge : Izvorna građa za 19. i 20. stoljeće. Sv. 2. Zagreb : Otvoreno sveučilište, 1992.

Stein Erlich, V. Jugoslavenska porodica u transformaciji. Zagreb: Liber, 1971.

Supek, O. Transformacija patrijarhalnih odnosa : Od zadruge do neolokalnosti u Jaskanskom prigorju. // Etnološki pregled. 22(1987), str. 49-59.

Supek, O.; ČAPO, J. Effects of Emigration in a Rural Society : Demography, Family Structure and Gender Relations in Croatia. // Roots of the Transplanted vol. 1. / uredili Dirk Hoerder i Inge Blank. New York : Boulder, 1994. Str. 311-339.

Supek, O. Women´s Entrepreneurship and the Dissolution of Zadruga in 19th Century Slavonia. // Studia ethnologica Croatica. 7/8(1995./1996), str. 259-266.
Škrbić, N. Život mladih, pripreme za brak i sklapanje braka u selima u okolici Novske. // Studia ethnologica Croatica. 12/13(2000./2001), str. 145-213. (odabrana poglavlja).
Škrbić Alempijević, N. Značenja tradicijskoga pri konstruiranju istarskih identiteta. // Studia ethnologica Croatica. 14/15(2002./2003), str. 69-88.
Škrbić Alempijević, N. Prilozi poznavanju primorsko-bunjevačkog identiteta. // Senjski zbornik. 30(2003), str. 425-444.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANE

pisanje reakcijskih tekstova	30%
aktivno sudjelovanje u diskusiji	10%
redovitost sudjelovanja u nastavi	10%
pismeni i usmeni ispit	50%

Studenti stječu pravo na pozitivnu ocjenu ako udovolje navedenim zahtjevima, koji se iskazuju u stečenim bodovima. Gradivo za usmeni ispit čini ispitna literatura, saznanja izložena na predavanjima kroz reakcijske tekstove i diskusiju. Pismeni ispit sastoji se od seminarskog rada o temi po izboru studenta.

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Kontrola kvalitete nastave osiguravat će se putem studentskih evaluacija. Upitnici će biti podijeljeni studentima na početku i pri završetku izvođenja nastave.

ETNOGRAFIJA JUGOISTOČNE EUROPE

Nositelj predmeta: dr.sc. Branko Đaković, izv. prof.

Trajanje predmeta: jedan semestar, dodiplomski studij

Status predmeta: obavezni

Satnica: 3+1 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

Kroz više tematskih cjelina u dodiplomskom, trogodišnjem studiju, predavanjima, seminarima i terenskom nastavom obrađivat će se strukture i sadržaji etnografskih pojava na principima prostornog raširenja te njihov kulturno-povijesni kontekst s aspekta tzv. *materijalne, društvene i duhovne kulture.* Gradivo će biti obrađivano i prezentirano kao pregled i sustav različitih regionalnih, etničkih i nacionalnih obilježja i prepoznatljivih vrijednosti etnografske kulturne baštine, obuhvaćajući njezinu dijakronijsku i sinkronijsku dimenziju.

Sinteza osnovnih elemenata temeljit će se na poznavanju tradicijskog gospodarstva (stočarstvo, poljodjeljstvo, dopunski oblici privređivanja poput lova, ribolova, tradicijskih obrta i dr.). Povezano s time, proučavat će se i vjerovanja, običaji i obredi u životnom i godišnjem ciklusu (obiteljski, regionalni, porodni, svadbeni, posmrtni, te oni vezani uz značajna razdoblja i datume u godini).

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Budući da se radi o stručno i znanstveno različito obrađenoj i vrednovanoj, a izuzetno bogatoj i opsežnoj građi, upoznavanje bitnih činjenica i metodologije u etnografskim istraživanjima temelj je za razumijevanje "slike" tradicijskih kultura i obilježja identiteta nositelja tih kultura, kao i nastalih promjena tijekom 19 i 20. stoljeća. Te su činjenice jezgra za razumijevanje i tumačenje razvoja etnološke/kulturnoantropološke znanosti na području jugoistočne Europe i izvorište za suvremena tumačenja i komparativna istraživanja.

Osnovni ciljevi i namjere su stjecanje određene sume znanja o etnografiji jugoistočne Europe te analitičko i sistematsko proučavanje i kritičko promišljanje građe u kontekstu multikulturalnih i interkulturalnih odnosa, sličnosti i razlika koje čine mozaik kulturno-humanističkog univerzalizma.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Etnografija Jugoistočne Europe izvodi se kao predavački i seminarski predmet. Teme obrađene u predavačkom dijelu studenti analitički razrađuju u seminaru, proširujući znanje dodatnom literaturom i kritičkim osvrtom na tekstove. Također, u seminarskom dijelu se predviđa aktivno sudjelovanje studenata kroz prezentaciju seminarskih radova i diskusiju.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Belaj, V. Hod kroz godinu. Zagreb : Golden marketing, 1998.

Bratanić, B. Uz problem doseljenja južnih Slavena. // Zbornik radova Filozofskog fakulteta I. Zagreb, 1951.

Bogišić, V. Zbornik sadašnjih pravnih običaja u južnih Slavena. Zagreb, 1874. (odabrana poglavlja)

Čapo Žmegač, J. Hrvatski uskrsni običaji. Zagreb, 1977. (odabrana poglavlja)

Gavazzi, M. Vrela i sudbine narodnih tradicija. Zagreb, 1978. (odabrana poglavlja)

Gavazzi, M. Godina dana hrvatskih narodnih običaja. Zagreb, 1988. (odabrana poglavlja)

Gavazzi, M. Baština hrvatskog sela. Zagreb, 1991. (odabrana poglavlja)

Lozica, I. Hrvatski karnevali. Zagreb, 1997. (odabrana poglavlja)

Moszinski, K. Kultura ludova Slawian. Krakow, 1929., 1939.; Warszawa, 1967., 1968. (odabrana poglavlja)

Rihtman-Auguštin D. Struktura tradicijskog mišljenja. Zagreb, 1984.

Rihtman-Auguštin D. Knjiga o Božiću. Zagreb, 1992. (odabrana poglavlja)

Schneeweis, E. Grundriss des Volksglaubens und Volksbrauchs der Serbokroaten. Celje, 1935. (odabrana poglavlja)

Seljačke obiteljske zadruge. Publikacije Etnološkog zavoda. Zagreb, 1960.; Publikacije Etnološkog zavoda 5. Zagreb, 1992.

Skok, P. Etimologijski riječnik hrvatskoga ili srpskoga jezika. Zagreb, 1971-1974. (natuknice o etnicima: Bezjaci, Boduli, Bunjevci, Šokci, Vlah...)

b) Preporučena literatura:

Andrić, J. Zadruge - novija istraživanja, njihova svrha i rezultati. // Etnološki pregled. 10(1972).

Ardalić, V. Bukovica. // Zbornik za narodni život i običaje južnih Slavena (ZbNŽO JS). XV(1910).

Lovretić, J. Otok. // ZbNŽO JS. 1988. (reprint, Vinkovci)

Ivanišević, F. Poljica. // ZbNŽO JS. 1987. (reprint, Split)

Lang, M. Samobor. // ZbNŽO JS. 17(1912).

Kotarski, J. Lobor. // ZbNŽO JS. 20(1915).

Lukić, L. Varoš. // ZbNŽO JS. 24(1919); 25(1921); 26(1926).

Žic, I. Vrbnik. // ZbNŽO JS. 21(1917); 33(1949).

Bortulin, A. Beli (Cres). // ZbNŽO JS. 33(1949).

Jardas, I. Kastavština. // ZbNŽO JS. 39(1957).

Odabrani članci iz stručnih i znanstvenih publikacija (Etnolog; Slovenski etnograf, Traditiones, Glasnik Zemaljskog muzeja u Sarajevu, Glasnik skopskog naučnog društva, Srpski etnografski zbornik, Glasnik Etnografskog muzeja u Beogradu, Etnološka istraživanja (Zagreb), Narodna umjetnost, Etnološka tribina, Studia ethnologica Croatica... i dr.), katalozi i druge publikacije.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

aktivno sudjelovanje na nastavi	20 %
seminarski rad	20 %
usmeni ispit	60 %

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Kontrola kvalitete nastave osigurat će se evaluacijskim upitnicima koji će studentima biti podijeljeni na početku i kraju nastavnog ciklusa. Kombinacijom dvaju upitnika dobit će se podaci o očekivanim i ostvarenim rezultatima nastave.

POVIJEST HRVATSKE ETNOLOGIJE

Nositeljica predmeta: doc. dr. sc. Tihana Petrović Leš

Trajanje predmeta: jedan semestar, dodiplomski studij

Status predmeta: obavezan

Satnica: 3+1 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

Povijest hrvatske etnologije je temeljni predmet u okviru nastave za studente dodiplomskoga studija etnologije te za ostale zainteresirane studente Filozofskoga fakulteta. U okviru predmeta studenti će upoznati povijesni razvoj etnološke misli u Hrvata, od najranijih razdoblja kada zapravo nalazimo promišljanja slična etnološkim, preko prvih etnografskih opisa i zapisa, do suvremenoga razdoblja do kraja 20. stoljeća. Ovako široko zasnovan pregled kroz dugo razdoblje trebat će podijeliti u dvije veće cjeline. Prva će se cjelina baviti starijim razdobljem do 1927. godine, a druga cjelina od 1927. godine, kada je etnologija postala akademska disciplina, pa do kraja 20. stoljeća. Osim uloge pojedinaca u razvoju etnološke misli u Hrvata, razmatrat će se i uloga pojedinih ustanova i institucija, i to u društvenom i ekonomskom kontekstu. Uz povijesni pregled studenti će dobiti uvid u razvoj pojedinih metoda i pristupa etnoloških istraživanja u Hrvatskoj.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Povijest hrvatske etnologije je kao samostalan predmet u studij etnologije uveo prof. dr. sc. Vitomir Belaj početkom osamdesetih godina 20. stoljeća. Od tada je objavio čitav niz radova, a pregled, uglavnom vlastitih istraživanja, s ovoga područja objavio je 1998. godine u knjizi *Die Kunde Vom kroatischen Volk: eine Kulturgeschichte der kroatischen Volkskunde* i u radu *Povijest etnološke misli u Hrvata*. Osamdesetih i devedesetih godina 20. stoljeća javlja se niz drugih autora s doprinosima povijesti struke (Jasna Čapo Žmegač, Aleksandra Muraj, Jadranka Grbić Jakopović, Tihana Petrović Leš i dr.). Povijest hrvatske etnologije jedan je od temeljnih predmeta u okviru nacionalne etnologije jer studenti dobivaju pregledni razvoj etnološke misli u Hrvata, a bez poznavanja povijesti discipline ne može se razumjeti suvremeno stanje i problemi.

Zbog svega navedenoga predmet ima svoje opravdanje i u izradi novoga kurikuluma. Na sustavnim istraživanjima radi se i dalje, a upravo se intenzivno radi na istraživanju hrvatskih etnografkinja i etnologinja. Unutar nastavnoga plana predmet ima veliku ulogu jer studente upućuje u osnove razvoja nacionalne etnologije te pruža temeljna znanja koja su dobrodošla za shvaćanje drugih predmeta, napose Temeljnih pojmova hrvatske etnologije i Etnografije jugoistočne Europe, kao i uopće za metodološke probleme europske etnologije.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Predmet se izvodi u opsegu od 30 sati (4 sata tjedno) i to kao 3 sata predavanja i 1 sat seminara. Očekuje se da će studenti kroz predavanja i seminare dobiti uvid u svu širinu problema, ovladati poviješću, teorijama, metodologijom i vještinama znanstvenog istraživanja ove tematike. Uz pojedine cjeline predviđena je i terenska nastava. U okviru seminara studenti će dobivati širi uvid u pojedine teme koje će biti vezane uz određeno vremensko razdoblje, osobu, ustanovu, npr.: Hrvatske etnografkinje i etnologinje, Politizacija hrvatske etnologije.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Belaj, V. Plaidoyer za etnologiju kao historijsku znanost o etničkim skupinama. // Studia ethnologica. 1(1989), str. 9-17.

Belaj, V. Povijest etnološke misli u Hrvata. // Etnografija : Svagdan i blagdan hrvatskoga puka. Zagreb : Matica hrvatska, 1998. Str. 337-357.

Belaj, V. Die Kunde Vom kroatischen Volk: eine Kulturgeschichte der kroatischen Voklskunde. St. Augustin : Gardez! Verlag, 1998. (upravo u prijevodu)

Čapo Žmegač, J. Hrvatska etnologija, znanost o ljudima ili znanost o kulturi?. // Studia ethnologica. 3(1991), str. 15- 23.

Čapo Žmegač, J. Dvije znanstvene paradigme u hrvatskoj etnologiji: Antun Radić i Milovan Gavazzi. // Narodna umjetnost. 32/1(1995), str. 25-38.

Supek, O. Osnovne značajke etnologije u Hrvatskoj od 1945. do danas. // 18. kongres SEDJ, Rogaška Slatina, 1983. Ljubljana, 1983. Str. 51-66.

Supek, O. Etnologija u svijetu i mi: pogled s periferije. // Etnološke sveske. VIII(1987), str. 65-70.

Supek, O. Ethnology in Croatia. // Etnološki pregled. 23/24(1988), str. 17-35.

b) Preporučena literatura:

Belaj, V. Čevapovićev doprinos etnologiji. // Zbornik radova o fra Grguru Čevapoviću. Osijek, 1990. Str. 219-231.

Belaj, V. Relkovićevo mjesto u povijesti hrvatske etnologije. // Vrijeme i djelo Matije Antuna Reljkovića. Osijek, 1991. Str. 63-69.

Belaj, V. Agjićeva studija o životu slavonskoga puka. // Zbornik radova o Kaji Agjiću. Vinkovci : Centar za znastveni rad HAZU, Posebna izdanja VIII, 1996. Str. 179-190.

Belaj, V. Milovan Gavazzi, sein Leben und Werk. // Studia ethnologica Croatica. 7/8(1995./6), str. 7-19.

Braica, S. 90 godina Etnografskog muzeja Split. Split, 2000.

Čapo Žmegač, J. Etnologija i /ili (socio)kulturna antropologija. Studia ethnologica croatica. 5(1993), str. 11-25.

Čapo Žmegač, J. Hrvatska etnologija – stanje, s osvrtom na svjetsku znanost. // Zbornik radova simpozija o fundamentalnim istraživanjima. Zagreb : HAZU, 1997. Str. 191-198.

Čapo Žmegač, J. Antun Radić und die Volkskunde der Gegenwart. // Kroatische Volkskunde/Ethnologie in Neunzigern. Wien : Institut für Europäische Ethnologie, 2001. str. 69-92.

Eckhel, N. 80 godina Etnografskog muzeja. Zagreb, 1999.

Gabrić, P. Felix – Srećko Lay – poznavalac i skupljač narodnog rukotvorstva. // Osječki zbornik. 17(1979), str. 455-475.

Gavazzi, M. Razvoj i stanje etnografije u Jugoslaviji. // Lud Słowianski. Tom I, zeszyt 2. Krakow, 1930. Str. B 266 – B 106.

Grbić, J. Etnografski rad bosanskoga franjevca Ivana Franje Jukića. // Bosna franciscana. 2(1994), str. 101-126.

Grbić, J. Etnografska građa u putopisima bosanskih franjevaca Ivana Grge Martića (mogućnosti istraživanja razvoja identiteta i međuetničkih odnosa). // Narodna umjetnost. 32/2(1995), str. 109-127.

Grbić, J. Etnološki diskurs prošlosti – Kukuljević u Bosni 1858. // Bosna franciscana. 8(1997), str. 146-155.

Grbić, J. Etnografski podaci u časopisu Napredak, razdoblje između dvaju ratova. // Bosna franciscana. 10(1998), str. 64-77.

Grbić, J. Etnografsko-etnološki rad Ivana Milčetića. // Zbornik Milčetiću, književnom povjesničaru, filologu i etnologu. Zagreb : Matica hrvatska Varaždin, 2002. Str. 113-119.

Gjetvaj, N. Etnografski muzej u Zagrebu. // Etnološka istraživanja. 5(1989), str. 9-24.

Majcen, V. Etnološki filmovi Milovana Gavazzija i hrvatski etnološki film u prvoj polovini 20. stoljeća. // Studia ethnologica Croatica. 7/8(1995./1996.), str. 121-134.

Majcen, V. Obrazovni film, Pregled povijesti hrvatskog obrazovnog filma. Zagreb : Hrvatski državni arhiv – Hrvatska kinoteka, 2001.

Muraj, A. Josip Matasović u svjetlu hrvatske etnologije. // Etnološka tribina. 16(1993), str. 11-34.

Muraj, A. Tragom Antuna Jiroušeka: etnografija u kulturnim i inim praksama. // Etnološka tribina. 24(2001), str. 35-47.

Pederin, I. Jadranska Hrvatska u austrijskim i njemačkim putopisima**.** Zagreb : Nakladni zavod Matice hrvatske, 1991.

Petrović, T. Iso Kršnjavi kao etnograf. // Etnološka tribina. 15(1992), str. 149-156.

Petrović, T. Research on Textiles and Clothing in 19 th Century Continental Croatia. // Studia ethnologica Croatica. 7/8(1995./1996.), str. 235-245.

Petrović, T. Milko Cepelić – istraživač hrvatskoga seljačkog tekstila. // Zbornik muzeja Đakovštine. 5(2001), str. 61-76.

Pletenac, T. Etnologija u službi politike: Pozadina sukoba Franić – Gavazzi. // Studia ethnologica Croatica. 7./8.(1995./1996.), str. 83-93.

Prica, I. Mala europska etnologija. Zagreb : Golden marketing, 2001.

Napomena uz literaturu: Dio dodatne literature ovdje se ne navodi jer će ovisiti o seminarskoj temi.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

Od studenata se očekuje redovito pohađanje nastave, aktivno sudjelovanje i rad u seminaru. Studenti polažu pismeni ispit odgovarajući na pitanja otvorenoga tipa. Ocjena se može poboljšati usmenim ispitom. U okviru seminara studenti su obvezni sudjelovati u diskusiji, seminarski rad se usmeno prezentira i predaje nastavniku u pisanom obliku. Predani seminarski rad uvjet je za pristupanje ispitu.

Navedene aktivnosti sačinjavaju konačnu ocjenu u odnosu:

redovitost pohađanja nastave 10%

izrada i prezentacija seminarskog rada 40%

polaganje pismenog ispita 50%

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Za osiguranje kvalitete predmeta odredit će se konsultant koji se bavi poviješću hrvatske etnologije. Konsultant će ocjenjivati strukturu kolegija, pregledavati silabuse, pratiti uspješnost izvedbe kolegija prisustvovanjem određenom broju nastavnih sati. Također, interna kontrola kakvoće provest će se uz pomoć dvaju upitnika. Prvi će upitnik, povezan s očekivanjem i potrebama, studenti ispunjavati na početku provođenja predmeta kako bi nastavnik mogao lakše procijeniti potrebe i očekivanja studenata. Drugi će upitnik ispunjavati na kraju pri čemu će ocjenjivati koliko je kolegij pridonio razvijanju općih i specifičnih kompetencija.

TEORIJE KULTURNE ANTROPOLOGIJE

Nositelj predmeta: viš. asist. dr. sc. Tomislav Pletenac

Trajanje predmeta: jedan semestar, dodiplomski studij

Status predmeta: obavezni

Satnica: 3+1 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

U predmetu se daje pregled kulturno-antropoloških teorija od kraja 19. stoljeća do danas. Kreće se od nastanka društvene teorije evolucionizma i njezinih implikacija na razvoj kulturne antropologije, ali i pojedinih političkih ideologija poput rasizma i kolonijalizma. Druga velika tema je difuzionizam koji nastaje kao odgovor ili prikrivanje evolucionizma. Osim tih glavnih dijakronijskih teorija, u predmetu se obrađuju i sinkronijske, koje su uglavnom američkog i engleskog podrijetla, poput funkcionalizma i psihološke antropologije Margaret Mead i Ruth Benedict. Kao centralni dio predmeta postavlja se strukturalna antropologija Claude Levy-Straussa i njene izvedenice poput simboličke antropologije Mary Douglas i Victora Turnera. Zbog snažnog utjecaja semiotike na kulturnu antropologiju posebno se obrađuju djela Umberta Eca i Rolanda Barthesa. Slijedom tzv. lingvističkog prijeloma, jedna od zasebnih cjelina je i antropologija Clifforda Geertza čiji je utjecaj na suvremenu humanistiku nemjerljiv. Predmet završava pregledom poststrukturalizma u kulturnoj antropologiji kao kraja paradigme, ali i pojma teorije u modernističkom smislu te riječi. Stoga se ovaj posljednji dio dijelom dotiče filozofije Jacquesa Derride i cijelog teorijskog sklopa kojeg reprezentira zbornik Writing Culture.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Ovakav je predmet nužan za razumijevanje povijesti kulturne antropologije i njezine ovisnosti o društvenom i političkom kontekstu u kojem nastaje. Bazičan je za bilo kakvo bavljanje kulturnom antropologijom i etnologijom. Unutar kurikuluma tako čini jezgreno mjesto u edukaciji budućih etnologa i kulturnih antropologa.

Cilj je predmeta studentima pružiti uvid u razvoj kulturne antropologije i odnose teorijskih sklopova i društvenog konteksta u kojem nastaju. Ujedno se daje i sustavni uvid u recentno stanje discipline. Studenti će, svladavajući gradivo, steći vještinu čitanja teorijske literature, kao i solidnu bazu za praktičnu interpretaciju suvremenih kulturnih fenomena.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Nastava je podijeljena u dva bloka. Prvi dio su klasična predavanja, a drugi seminar s kritičkim čitanjem literature. Za svaki sat studenti moraju imati spremna pitanja za diskusiju. Tijekom trajanja predmeta, nakon svake veće cjeline studenti moraju predati reakcijske tekstove (ukupno tri) koji donose određen postotak ocjene. Seminarski dio će se izvoditi primjenom mikronastave, studija slučaja (case study) i radioničke nastave (workshop).

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Moore, J. D. Uvod u antropologiju: teorije i teoretičari kulture. Zagreb : Jesenski i Turk, 2000. (izabrana poglavlja)

Levy Strauss, C. Strukturalna antropologija. Zagreb : Školska knjiga, 1988. (izabrana poglavlja)
Levy Strauss, C. Strukturalna antropologija 2. Zagreb : Školska knjiga, 1988. (izabrana poglavlja)
Geertz, C. Tumačenje kultura. Čigoja štampa, Biblioteka XX vek, 1998; ili: Interpretations of cultures : selected essays. Basic Books, New York, 1973. (izabrana poglavlja)
Clifford, J. Uvod: parcijalne istine. // Dometi. 2(1992).
Eco, U. Kultura informacija, komunikacija. Beograd : Nolit, 1973. (izabrana poglavlja)
Barthes, R. Književnost, mitologija, semiologija. Beograd : Nolit, 1973. (izabrana poglavlja)
Culler, J. O dekonstrukciji: teorija i kritika poslije strukturalizma. Zagreb : Globus, 1991. (izabrana poglavlja)

b) Preporučena literatura:

Morgan, L. H. Drevno društvo
Birket Smith, K. Putevi kulture
Boas F. Um primitivnog čoveka. Beograd : Prosveta, 1982.
Malinowski, B. Argonauti zapadnog pacifika. Beograd : BIGZ, 1979.
Evans Pritchard, E. Socijalna antropologija. Beograd : Prosveta, 1983.
Mead, M. Growing up in New Guinea: a comparative study of primitive education. New York : William Morrow & Company, 1962.
Benedict, R. The chrysanthemum and the sword: Patterns of Japanese Culture. New York : Houghton Mifflin Co., 1946.
Levy Strauss, C. Mitologike. Beograd : Prosveta, 1980.
Levy Strauss, C. Divlja misao. Zagreb : Golden marketing, 2001.
Douglas, M. Čisto i opasno. Zagreb : Algoritam, 2004.
Turner, V. Ritual Process: Structure and Anti-Structure. New York : Aldine Publishing, 1969.
Geertz, C. Deep play: notes on Balinese cockfight. // Rethinking populare culture: contemporary perspectives in cultural studies. Berkely, Los Angeles, London : University of California Press, 1991.
Fabian, J. Time and the Other. Columbia University Press, 1983.
Clifford, J.; Marcus, G., ur. Writing Culture: The Poetics and Politics of Ethnography. Berkley, Los Angeles : University of California Press, 1986.
Marcus, G.; Fisher, M. Antropologija kao kritika kulture: eksperimentalni trenutak u humanističkim znanostima. Zagreb : Naklada Breza, 2003.
Roško, Z. Paranoidnije od ljubavi, zabavnije od zla. Zagreb : Naklada MD, 2002.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

Ocjena se bazira na tri kategorije:

uključenost u rasprave	10 %
pisanje tri reakcijska teksta	30 %

ispit uz otvorenu knjigu esejskog tipa 60 %

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Kontrola kvalitete osiguravat će se putem evaluacijskih upitnika koji će studentima biti dostupni na početku i kraju izvođenja nastave.

ETNOKULTURNA SLIKA SVIJETA

Nositeljica predmeta: struč. sur. dr. sc. Manda Svirac

Trajanje predmeta: jedan semestar, diplomski studij

Status predmeta: obavezni

Satnica. 3+1 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 4

1. OKVIRNI OPIS PREDMETA

Predmet obuhvaća upoznavanje studenata s temeljnim pojmovima i predmetom etnološke znanosti prema aspektima kulture po sadržaju i po unutarnjoj vrijednosti. Na temelju određene literature upućuje ih se u bogati registar pojmova značajnih za razumijevanje naroda i kultura svijeta te predlaže da ga i sami popunjavaju. Prikazom i provjerom autentičnosti izvješća i autohtonosti sadržaja pojedinih, osobito hrvatskih putopisaca, istraživača, misionara, etnologa, studente se uvodi u pregled kultura, koji kronološki prati određenu stručnu klasifikaciju tipova kultura od prvobitnih oblika sakupljača i lovaca, preko tipova stočarstva i biljogojaca, do ukazivanja na visoke civilizacije.

- Lovce i sabirače nomade može se promatrati u sljedećim ograncima:

pigmoidni ili ekvatorijalni: Negriti (Afrika), Vedda, Andamanci, Semang, Aeta (Azija), Pigmeji (Nova Gvineja i Novi Hebridi), Ge ("Že") i Bororo (istočni Brazil);

bumeranški (?): Juin (jugoistočna Australija), Pra-Dravidi (Prednja Indija), Pra-Algonkin i Pra-Hoka (Sjeverna Amerika);

mongoloidni ili sjeverni: Juki i Penuti (Kalifornija), Eskimi (subarkičko i arktičko područje Sjeverne Amerike) i Paleo-Samojedi (Sjeverna Azija);

neandertaloidni ili južni: Tasmanci, Kurnai, Kulin (jugoistočna Australija), Dama i Bušmani (južna Afrika), Ona, Jamana, Alakaluf (Ognjena Zemlja).

- Prema stručnoj literaturi daje se pregled tipova stočarstva u skupinama:

stočari nomadi: Sibirski narodi, narodi središnjeg dijela Azije (Kirkizi, Uzbeki, Turkmeni...)

sezonski stočari ili transhumantni uglavnom su po gorjima na: Kavkazu, Karpatima, Balkanskom području, Alpama, Pirinejima, sjevernom području Afrike (obuhvaća gorje Atlas gdje su najčuveniji Kabyli) te u središnjoj Aziji po rubovima visokih gora, napose na Tibetu.

ostali stočari koji se bave stočarstvom, spominju se Hamiti i njihovi mješanci u Africi, npr. Hotentoti na jugu Afrike gdje je najvažnije govedo. Kao značajni govedari se spominju još Niloti, Daman, Masai.

- Sabirući bilje čovjek je došao na ideju da ga se može zasaditi. Na taj način čovjek postaje vezan za zemlju. Mot(i)ka (sadiljka) postaje sinonim za biljogojce ili kopače u: Indijanaca tropske Južne Amerike, središnje Afrike (npr. narodi Konga i Gvinejskog zaljeva), Jugoistočne Azije koja se, kulturno uzevši nadovezuje na Oceaniju i Australiju s jedne strane, a s druge strane na unutrašnjost Azije, napose na Kinu.

Za mnoge oblike pojedinih kulturnih elemenata nije uvijek sasvim sigurno kojem kulturnom tipu ili njegovom ogranku pripadaju.

Ciklus završava prikazom *visokih kultura* Maja u Srednjoj Americi te Inka u Južnoj Americi.

Studente se na početku semestra upućuje u Etnografski muzej radi upoznavanja izvaneuropske zbirke predmeta i njihovog raširenja i zastupljenosti po kontinentima, njihovo bilježenje prema zadanoj nomenklaturi. Za rad na izvornom spomeničkom materijalu predviđena je terenska nastava.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Stjecanje konkretnog znanja, neophodno potrebnog za širi komparativni pristup u proučavanju i interpretiranju etnološkog gradiva, upoznavanje naroda i kultura svijeta, odnosa među različitim kulturama te kulturno-povijesna zbivanja.

Cilj je nastave upoznati studente s procesima koji problematiziraju istraživačke perspektive tradicijskog, vezanog i teritorijalnog koncepta kulture.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Predmet se izvodi kroz predavanja, seminare i terensku nastavu. Na seminarima svaki student mora dati pisani prilog o jednoj od tema iz programa koju može odabrati, u dogovoru s nastavnikom, iz literature, na Internetu, na terenskom istraživanju ili u sudjelovanju na etnološkim radionicama, smotrama, izložbama. Na taj način se studenta upućuje kako pisati stručni članak, osmisliti etnografsku izložbu, scenarij neke smotre folklora ili radionicu.

Za potrebe rada koriste se video materijali dokumentarnih filmova, preslike i dr. pisani tragovi te usmena izlaganja.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Birket-Smith, K. Putovi kulture. Zagreb, 1960. (odabrana poglavlja)

Gavazzi, M. Nakit u nekulturnih (primitivnih) naroda. // Omladina. 12, 1(1928), str. 15-19.

Gluhak, A. Hrvatski etimološki rječnik. Zagreb, 1993. (Indoevropski jezici, str. 15-56; Nostratički jezici, str. 71-96; Sinokavkaski jezici, str. 96-100; Druge natporodice, str. 100- 109).

Grbić, J. Etnicitet i razvoj : Ogled o etničkome identitetu i društvenome razvoju. // Etnološka tribina. 16 (1993), str. 57-72.

Klaić, B. Rječnik stranih riječi. Zagreb : MH, 1990. (izabrani dijelovi)

Morgan, H. L. Drevno društvo. Beograd, 1981. (Uvod)

Svirac, M. Nakon susreta s pastirima. Zagreb, 2002.

Vlahović, P. Narodi i etničke zajednice sveta. Beograd, 1984. Str. VII-LXVII.

b) Preporučena literatura:

Belaj, V. Plaidoyer za etnologiju kao historijsku znanost o etničkim skupinama. // Studia ethnologica. 1(1989), str. 9-13.

Bernatzik, H. A. Neue grosse Völkerkunde, Völker und Kulturen der Erde in Wort und Bild. Herrsching, 1975.

Boas, F. Um primitivnog čoveka. Beograd, 1982.

Buschan, G. Illustrierte Völkerkunde. Stuttgart, 1923.

Eliade, M. Šamanizam. Beograd, 1983.

Gavazzi, M. Misionari među patuljastim stanovnicima centralne Afrike. // Misijski kalendar. Zagreb, 1933. Str. 84-88.

Haviland, W. A. Kulturna antropologija. Jastrebarsko : Naklada Slap, 2004. (odabrana poglavlja)

Kolumbo, M. Putovanje u novi svijet : Dnevnici – pisma. Zagreb, 1992

Korade, M. F. Konšćak, D.I. (1703-1759) misionar i istraživač Donje Kalifornije. Katalog izložbe. Rijeka : ICAM, 1993.; Isto, u: Svjedoci vjere u Latinskoj Americi (Od velikih geografskih otkrića do suvremenog doba). Zagreb, 1992.

Lévy-Bruhl, L. Primitivni mentaliteti. Zagreb, 1954.

Phillips, E. D. Les nomades de la steppe. Paris, 1966.

Rakic, D. R. O pojmovima *etnos, narod, nacija*. // Gledišta. 1(1983), str. 5-18.

Sicari, A. Evangelizacija kulturâ ili kultura evangelizacije. // Spectrum : Ogledi i prinosi studenata teologije. 25, 2(1992), str. 51-56.

Skupina autora Iščezle civilizacije. Beograd, 1965.

Ljudstva sveta knj. 1- 6. Ljubljana, 1980.

Strauss-L., C. Totemizam danas. Beograd, 1979.

Supek, O. Etnos u etnologiji i kulturnoj antropologiji. // Zgodovinske slovenske in hrvaške etnologije. Knjižnica Glasnika SED 5. Ljubljana, 1988, str. 29-60.

Svirac, M. Iz povijesti kruha, Žitarice. // Darivanje kruhom u običajima Hrvata. Zagreb, 1998. Str. 13-20; 26-27.

*** Život i okoliš: poljodjelstvo i stočarstvo u perspektivi hrvatske baštine. // Društvo i tehnologija. Rijeka, 2003. Str. 208-211.

Todorova, M. Konstrukcija zapadnog diskursa o Balkanu. // Etnološka tribina. 19(1996), str. 25-41.

Tylor, E. Primitive culture. London, 1971.

Vezel, U. Mit o matrijarhatu. Beograd, 1983.
Weyer, E. Jr. Primitive *Völker* heute. Zürich, 1959.
Zorić, D. Bernardo Kohnen – misionar, etnolog i jezikoslovac među Šilucima. // Studia ethnologica. 2(1990), str. 97-124.

ATLASI, ENCIKLOPEDIJE:

- Atlas svijeta 2000. Zagreb : Mozaik knjiga, 1998.
- Povijesni atlas svijeta. Zagreb, 1994.
- Hrvatska enciklopedija. Zagreb, 1941/42. (teme: Afrika, Australija, Crnci)

HRVATSKI ISTRAŽIVAČI I PUTOPISCI:

Lazarević, A.-S. Život i djelo braće Seljan. Zagreb : Etnografski muzej, 1977.
*** Tragom braće Seljan u Etiopiji. // Etnološki prilozi 1(1978), str. 243-273.
*** Dragutin Lerman – Požežanin (1863-1918). // Književna smotra. 59/60(1985), str. 69-75.
Lerman, D. Afrički dnevnik. / Uredila S.-A. Lazarević. Zagreb, 1989.
Lopašić, A. Dragutin Lerman: Portrait of an african pioneer. // Etnološka istraživanja 6(1999), str. 313-320.
Svirac, M. & Mioč, E. Hrvatski istraživač, Dragutin Lerman u susretu s narodima i kulturama područja Konga u Africi – Razmjena darova. // Balcanoslavica. 30-31(2002), str. 85-94.
Hrvatski putopisci XIX. i XX. st. stoljeća / Uredio Slavko Ježić. Zagreb, 1955.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

Tijekom predavanja student do kraja ciklusa može prikupiti određeni broj bodova koji smanjuju obim provjere znanja na usmenom ispitu na kraju ciklusa. To podrazumijeva praćenje studenta od početka do kraja kroz njegovo sudjelovanje u diskusijama, izvršenje obveza i to na početku semestra posjetom muzeju te usmeno izvješće, a na kraju semestra pismenim izvješćem terenske nastave ili nekim drugim pisanim oblikom npr. tipa eseja.

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Kvaliteta nastave prati se studentskim evaluacijskim upitnicima.

KULTURE SREDOZEMLJA

Nositeljica predmeta: doc. dr. sc. Jelka Vince-Pallua

Trajanje predmeta: jedan semestar, diplomski studij

Status predmeta: obavezni

Satnica: 3+1 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

Malo se gdje na svijetu može čovječje djelovanje tako dugo pratiti kao na Mediteranu. Kroz četrdeset stoljeća generacije stanovnika ostavljale su razne tragove na području Sredozemlja u obliku materijalne i duhovne kulture, građevina, toponomastike, elemenata tradicijske kulture i različitih kulturnih oblika. Sredozemništvo Hrvatske važan je odsječak ne samo mediteranske, nego i hrvatske kulture od njezinih najranijih početaka. Kada i čime se hrvatska nit upliće u gusto i prebogato tkanje mediteranske kulture i kulturne baštine? Kakav je njezin doprinos tom mediteranskom spletu, no još više - što je hrvatska kultura baštinila od odrednica mediteranske kulture? Na temelju mogućnosti koje pružaju arheološke, povijesne i lingvističke (onomastičke, toponomastičke itd.) rekonstrukcije različitih utjecaja i prožimanja s hrvatskim etničkim i jezičnim korpusom, te na temelju tradicijske kulture, pokušat će se odgovoriti na čitav niz ovakvih i sličnih pitanja.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

U hrvatskoj etnologiji sredozemništvo hrvatske kulture bilo je zastupljeno, ali bilo je nedovoljno zastupljeno, uz ostalo, možda i zbog zemljopisne udaljenosti od tog područja jedinog studija etnologije u čitavoj Hrvatskoj, u Zagrebu. Pojavom drugog studija etnologije na Sveučilištu u Zadru bit će moguće objediniti istraživačke napore, arhivsku i drugu građu jedne sredine, Zagreba, s terenom te građom koju posjeduju arhivi, zbirke i muzeji u Zadru, ali i drugi sredozemni gradovi, osobito talijanski, koji su uspostavili suradnju sa Sveučilištem u Zadru. Na taj će način biti moguće ostvariti komparativnu mediteransku problematiku zemalja dviju jadranskih obala, zapadne i istočne, te je usporediti s pitanjima mediteranistike šireg područja.

Mediteranistika/Mediterranean Studies prisutna je u kurikulumu mnogih europskih i izvaneuropskih sveučilišta. Postojanjem ovakvog kolegija na Zagrebačkom sveučilištu, unutar Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju, bit će moguće i lako ostvariti pokretljivost studenata (pa i gostujućih profesora) i kompatibilnost jedinica kurikuluma u sklopu nove organizacije *European Credit Transfer System, ECTS* sustava studiranja.

Ako se jezgra struke želi prikazati krugom, tada njezine smjerove možemo vizualno predočiti isječcima toga kruga, a regionalni smjer, u koji bi se mogao ubrojiti predmet Kulture Sredozemlja, shvatiti samo kao jedan od mogućih načina artikuliranja struke i artikuliranja nastavnoga plana. U dosadašnjoj podjeli kolegija studija etnologije, dio istočne obale Jadrana bio je prikazivan unutar regionalnih odrednica jugoistočne Europe ili

Balkana. Važnost sredozemništva hrvatske kulture odražava i poseban takav predmet unutar nastavnoga plana.

Cilj je ovog predmeta pokušati uvesti studente u braudelovsku povijest dugog trajanja ovoga prostora kako bi se shvatila etnološka šarolikost sadašnjosti i iščitao inače nečitak prezent. To se čini polazeći od etnokulturne slike širega sredozemnog prostora, preko odabranog užeg, istočnojadranskog, susjednog sredozemnog prostora – Apeninskog poluotoka, da bi se došlo do hrvatskog Sredozemlja. Osim toga cilj mu je na konkretnim primjerima pokazati nužnost interdisciplinarnosti/multidisciplinarnosti pri odgonetavanju kulturne povijesti i pitanja identiteta ovoga prostora (arheologije, povijesti, povijesti umjetnosti, onomastike, toponomastike itd.), ali i nezaobilazne uloge etnologije i kulturne antropologije u tom zadatku.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Koncem prvog tamatskog bloka izlaganja - klasičih predavanja, studentima se daju na čitanje dva ili tri članka (izvan obavezne literature) koja na odabranim konkretnim primjerima ilustriraju prvi blok predavanja. Isto se čini i nakon drugog i trećeg tematskog bloka, a očekuje se da studenti sami u diskusiji na satu povežu pročitano s ispredavanim gradivom. Ovakav će način, trodijelna rekapitulacija gradiva tijekom čitave godine, uvesti studenta u zahtjeve koje pred njega postavlja konačni ispit iz ovoga predmeta.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Braudel, F. La Méditerranée et le monde méditerranéen à l´ époque de Philippe II. Paris : Tome premier, Armand Colin, 1966.; Prevedena i na hrvatski: Sredozemlje i sredozemni svijet u doba Filipa II. Zagreb : Biblioteka povijest, Antibarbarus, 1997 (sv.I), 1998 (sv.II).

Sv. I - poglavlje 2 – U srcu Sredozemlja, mora i primorja (111-182), poglavlje 3 – Granice i najšire Sredozemlje, uvod (183-186).

Sv. II – poglavlje 6.1.- Promjenjivost i postojanje civilizacija (118-134), poglavlje 6.4. – Vanjska zračenja (176-199).

Čapo Žmegač, J. Ethnology, Mediterranean Studies and Political Reticence in Croatia. From Mediterranean Constructs to Nation-Building. // Narodna umjetnost. 36/1(1999), str. 33-53.

Davis, J. People of the Mediterranean (An essay in comparative social anthropology). London : Library of Man, Henley and Boston, 1977. Str. 89-101.

Driessen, H. Pre-and Post-Braudellian Conceptions of the Mediterranean Area. The Puzzle of Boundaries. // Narodna umjetnost. 36/1(1999), str. 53-65.

Gavazzi, M.. Areali tradicijske kulture jugoistočne Europe. // Vrela i sudbine narodnih tradicija. Zagreb : Sveučilišna naklada Liber, 1978. Str. 184-194.

Giordano, C. Pravna država i kulturne norme. Antropološka interpretacija političkih fenomena u sredozemnim društvima. // Etnološka tribina. 19(1996), str. 43-61.

Muraj, A. Obrisi svakidašnjega života. // Etnografija. Belaj, V., Čapo Žmegač, J., Grbić, J., Muraj, A., Vitez, Z. Zagreb : Matica hrvatska, 1998. Jadranska kulturna zona – str. 26-36 (stanovanje), str. 101-103 (prehrana), str. 111-124 (odijevanje).
Skok, P. Dolazak Slavena na Mediteran. Split : Pomorska biblioteka Jadranske straže, 1934, kolo II, svezak I. Str. 42-53, 141-152, 228-233.
Šimunović, P. Istočnojadranska toponimija. Split : Logos, Logosova sveučilišna naklada 10, 1986. Str. 37-48.
Vince-Pallua, J. Vlažni monoliti *babe* – ženski kultni supstrat plodnosti i blagostanja. // Žene u Hrvatskoj - Ženska i kulturna povijest / uredila Andrea Feldman. Zagreb: Institut Vlado Gotovac i Ženska infoteka, 2004. Str. 21-32.

b) Preporučena literatura:

Bošković-Stulli, M. Mediteranski aspekt usmene hrvatske književnosti. // O usmenoj tradiciji i o životu. Zagreb : Konzor, serija Suvremenici, 1999. Str. 83-117.
Dubrovnik : Časopis za književnost i znanost. Hrvatska kultura u ozračju Sredozemlja/Mediterana.. Dubrovnik : Matica hrvatska, Nova serija. VI., 6(1995).
Goiten, D. S. F. A Mediterranean Society Daily Life. University of California Press, 1983.
Katičić, R. Litterarum Studia, književnost i naobrazba ranoga hrvatskog srednjovjekovlja. Zagreb : Matica hrvatska, 1998.
Horden, P.; Purcell, N. The Corrupting Sea. A Study of Mediterranean History. Oxford: Blackwell, 2002.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

a) uključenost u provjeru (vidi Oblici provođenja nastave):
- praćenja i razumijevanja tri tematska bloka predavanja
- praćenja i razumijevanja tri bloka popratnih odabranih članaka, izvan obavezne literature, uz svaki pojedini tematski blok

b) ispit (usmeni/pismeni)

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Studentska anketa.

UVOD U KULTURNU ANTROPOLOGIJU

Nositelj predmeta: doc. dr. sc. Tomo Vinšćak

Trajanje predmeta: jedan semestar, dodiplomski studij

Status predmeta: obavezni

Satnica: 3+1 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

U uvodnom dijelu predmeta studenti će se upoznati s povijesnim razvojem kulturne antropologije kao znanosti te s temeljnim teorijama i metodama koje su vrijedile u ranoj povijesti kulturne antropologije te onima koje su važeće danas. Bit će predstavljeni vodeći svjetski autori s područja antropologije i rezultati njihovog rada i istraživanja. Zatim će se obrađivati priroda kulturne antropologije kao znanosti te njezina veza s drugim srodnim disciplinama. Također će se predstaviti glavne grane "velike" antropologije: fizička antropologija, lingvistička antropologija, arheološka antropologija, etnologija te naposljetku i kulturna antropologija.

Pokazat će se različiti aspekti i pristupi izučavanju ljudske vrste kroz minula vremena. Naglasak će se staviti na izučavanje kulture i njezinog značaja za studij antropologije. S tim u svezi će se obrađivati različite kulturološke teme poput difuzije, akulturacije, modernizacije, globalizacije, kulturnog pluralizma, etnocentrizma te kulturne budućnosti čovječanstva. Također, studente će se upoznati s kulturološkim osobitostima hrvatskog etničkog prostora.

Objasnit će se zašto vodeći znanstvenici smatraju da je antropologija znanost 21. stoljeća te zbog čega je upravo antropološka misao ta koja bi trebala dati odgovore na ključna pitanja čovječanstva na početku 21. stoljeća. Na ta će se pitanja odgovoriti uz pomoć suvremenih teorija koje su danas važeće u kulturnoj antropologiji.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Predmet se uspostavlja kao jedan od temeljnih predmeta koje student mora savladati na početku studija kulturne antropologije kako bi tijekom studija mogao aktivno i s razumijevanjem pratiti i savladavati postavljene zadaće.

Cilj je predmeta upoznati studente s temeljnim postavkama i mogućnostima kulturne antropologije kako bi dobili znanja za razumijevanje suvremenog društva u kojemu žive. Pojave će se tumačiti na lokalnom i globalnom planu.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Nastava će se održavati kao tri sata predavanja i sat seminara tjedno.

Nastava se može održavati i na terenu ili u ustanovama poput muzeja i instituta.

4. POPIS LITERATURE

a) Obvezna literatura:

Haviland, W. Kulturna antropologija. Jastrebarsko : Naklada Slap, 2004.

Moore, J. D. Uvod u antropologiju : Teorija i teoretičari kulture. Zagreb : Naklada Jesenski i Turk, 2002.
Eagelton, T. Ideja kulture. Zagreb : Naklada Jesenski i Turk, 2002.

b) Preporučena literatura:

Kottak, C. Ph. Cultural Anthropology. New York : McGraw-Hill, Inc., 1991.
Levi-Strauss, C. Strukturalna antropologija. Zagreb : Stvarnost, 1989.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

usmeni ispit	80%
prezentacija seminara	20%

6.NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Studentska anketa.

Prilog 1.2.

IZBORNI PREDMETI

(dodiplomski studij)

PALEOETNOLOŠKI PREGLED EUROPE

Nositelj predmeta: red. prof. dr. sc. Vitomir Belaj

Trajanje predmeta: jedan semestar, dodiplomski studij

Status predmeta: izborni

Satnica: 3+1 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

Definira se paleoetnologija kao onaj dio etnologije koji proučava starija kulturna stanja i procese. Daje se zbirni sustavni pregled naroda i etničkih skupina koje žive u Europi te u s njome usko povezanim susjednim područjima Afrike i Azije (sjeverna, tzv. bijela Afrika, Prednji istok, Kavkaz), i to prema njihovim kulturnim i jezičnim značajkama. Izlažu se osnovni rezultati drugih znanosti koje se bave poviješću naroda i kultura toga područja (antropologija, arheologija, lingvistika), primjerice, rezultati istraživanja biološke antropologije o pojavi čovjeka u Europi, lingvističkih istraživanja o podrijetlu europskih jezika, pregled jezičnih skupina, objašnjava nepodudaranje pojmova jezik – narod – "rasa" – kultura. Izlažu se važnije hipoteze i teorije o etnogenezi pojedinih etničkih skupina. Prikazuju se rekonstrukcije kultura (načina života) pojedinih arheološki utvrdivih etničkih jedinica (shvaćenih kao kulturne skupine), primjerice, Ugrofinaca, Baltoslavena, Germana, Kelta, naroda Sredozemlja, srednje Europe, pa jugoistočne, te njezina atlantskoga i arktičkoga ruba.

U pregledu načina življenja obuhvatit će se pojedini elementi tradicijskih kultura, materijalne, duhovne i društvene, kao što su lov, ribolov, skupljaštvo, zemljoradnja, stočarstvo, pojedine rukotvorske vještine i pribor, pa naselja, nastambe, uređenje kuća, odijevanje, prehrana, vjerovanja i običaji, tradicijski oblici suživljenja. Prikazat će se pojedine zaokružene rekonstruirane regionalne kulturne cjeline i njihov međuodnos.

Nadalje, prikazat će se mogućnost rekonstrukcije mitskih predodžbi i vjerskih sustava pojedinih kulturnih skupina, posebice onih koje se mogu jezično determinirati. U osnovnim će se crtama obraditi sustavi staroga Prednjega istoka i Sredozemlja, a zatim Ugrofinaca i Indoeuropljana te pojedinih indoeuropskih ogranaka (Germana, Kelta, Italika), dok će se o sustavu Baltoslavena dati samo osnovne informacije i zainteresirane studente uputiti na slušanje posebnoga izbornoga kolegija Poredbena slavenska mitologija. Na kraju će se prikazati daljnji etnički razvoj europskih etničkih skupina do naših dana te današnja etnička slika Europe sa susjednim područjima.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Predmet omogućuje stjecanje konkretnoga znanja neophodno potrebnog za komparativni pristup proučavanju i interpretaciji etnološke materije, bez kojega nije moguće razumjeti povijesnu dimenziju tradicijske hrvatske kulture.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Nastava se izvodi u obliku predavanja s elementima seminarskoga rada (3+1). Studenti dobivaju po jedan zadatak da u pismenom obliku obrade neku pojavu (osobu, problem, djelo) i prikažu drugim studentima.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

G l u h a k , A. Hrvatski etimološki rječnik. (Pregled jezika svijeta, na str. 15-110). Zagreb : August Cesarec, 1993.

b) Preporučena literatura:

Biasutti, R. Le race e i popoli della Terra, sv. Europa, 1957.

Buschan, G. Illustrierte Völkerkunde. Sv. II-2: Europa. Stuttgart, 1926.

Dumézil, G. L'Idéologie tripartie des Indo-Européens. Bruxelles, 1958.

ГАМКЕЛИДЗЕ, Т.В. - Вячеслав Всеволодович Иванов: Инодоевропейский зязык и индоевропейциы. Реконструкция и историко-типологический анализ праязыка и протокультуры. Tbilisi, 1984.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

aktivnost na nastavi	5 %
pisanje teksta	25 %
usmeni ispit na kraju semestra	70 %

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Studentska anketa.

POREDBENA SLAVENSKA ETNOLOGIJA

Nositelj predmeta: red. prof. dr. sc. Vitomir Belaj

Trajanje predmeta: jedan semestar, dodiplomski studij

Status predmeta: izborni

Satnica: 3+1 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

Predmet omogućuje stjecanje konkretnoga znanja koje je neophodno potrebno za komparativni pristup proučavanju i interpretaciji etnološke materije, bez kojega nije moguće shvatiti povijesnu dimenziju tradicijske hrvatske kulture. Objašnjava se nužnost naglašenoga komparativnoga pristupa slavenskim tradicijskim kulturama i dometi takvih proučavanja. S jedne se strane ovdje obrađuju ponajprije kulture zapadnih i istočnih Slavena, dok hrvatsko (i južnoslavensko) gradivo, koje se inače obrađuje u predmetu Nacionalna etnologija, ovdje služi samo kao nužna nadopuna za usporedbu. S druge se pak daje i kraći, ali sustavni pregled naroda i etničkih skupina (baltičkih, ugrofinskih, turkijskih) koje žive na prostoru u kojem je tekla slavenska kulturogeneza i s kojima su slavenske skupine dolazile u uži kontakt, i to prema njihovim kulturnim i jezičnim značajkama.

Građa se izlaže u tri dijela. U prvome se izlažu osnovni rezultati drugih znanosti koje se bave poviješću naroda i kultura toga područja (antropologija, arheologija, lingvistika) i važnije teorije o etnogenezi pojedinih etničkih skupina, a napose Slavena, komentiraju pojedine teorije o etnogenezi Slavena i o njihovu mjestu u krugu europskih naroda, prikazuje važnija etnološka literatura koja se bavi sintetskom obradom pojedinih poglavlja tradicijske kulture slavenskih naroda.

U drugome se prikazuju pojedini elementi tradicijske kulture, materijalne, duhovne i društvene, kao što su lov, ribolov, skupljaštvo, zemljoradnja, stočarstvo, pojedine rukotvorske vještine i pribor, način života (naselja, nastambe, uređenje kuća, odijevanje, prehrana), vjerovanja i običaji, tradicijski oblici suživljenja. Izlaže se recentna etnografska građa s jasnom povijesnom perspektivom, ukazuje na moguće izvore pojedinih pojava, a u pojedinim slučajevima rekonstruira kulturna slika na praslavenskoj razini.

U trećem se dijelu prikazuje sadržaj kulture prema pojedinim regionalnim cjelinama i njihov suodnos.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Cilj predmeta je studentima pružiti uvid u povijesnu dimenziju tradicijskih kultura slavenskih naroda, pokazati važnost komparacije pri povijesnim proučavanjima kulture, te uraslost pojedinih kulturnih pojava u širi okvir. Stoga ovaj predmet omogućuje stjecanje konkretnoga znanja koje je neophodno potrebno za komparativni pristup proučavanju i interpretaciji etnološke materije, bez kojega nije moguće shvatiti povijesnu dimenziju tradicijske hrvatske kulture.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Nastava se izvodi u obliku predavanja s elementima seminarskoga rada (3+1). Studenti dobivaju po jedan zadatak da u pismenom obliku prikažu neku pojavu (ili problem, djelo) i prezentiraju je drugim studentima.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Bratanić, B. Uz problem doseljenja Južnih Slavena : Nekoliko etnografsko-leksičkih činjenica. // Zbornik radova Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Zagreb, 1951. I: 221-250 (6 karata)

Bratanić, B. Nešto starosti pluga kod Slavena. // Zbornik radova 2. Filozofski fakultet Zagreb, 1954.

Gavazzi, M. Novije činjenice za dokaz opstojanja zadruga u doba slavenske zajednice. // Etnološki pregled. 5(1963).

Gavazzi, M. Vrela i sudbine narodnih tradicija. Zagreb : Liber, 1978.

b) Preporučena literatura:

Biasutti, R. Le race e i popoli della Terra, sv. Europa, 1957.

Buschan, G. Illustrierte Völkerkunde. Sv. II-2: Europa. Stuttgart, 1926.

Komorovsky, J. Tradičná svadba u Slovanov. Bratislava, 1976.

Moszynski, K. Kultura ludowa Słowian I-1,2, II. Kraków, 1929, II. izdanje Warszawa, 1967.

Vakarelski, H. Etnografia Bulgarii, Wroclaw, 1965.; odnosno Bulgarische Volkskunde, Berlin, 1969.; odnosno Етнография на България, Sofija, 1974.

Zelenin, D. Russische (Ostslawische) Volkskunde. Berlin, 1967.

Pojedini članci u časopisu Ethnologia Slavica.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

aktivnost na nastavi	5 %
pisanje teksta	25 %
usmeni ispit na kraju semestra	70 %

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Studentske ankete.

RELIGIJSKA ETNOLOGIJA

Nositelj predmeta: red. prof. dr. sc. Vitomir Belaj

Suradnica u nastavi: asist. Marijana Belaj

Trajanje predmeta: jedan semestar, dodiplomski studij

Status predmeta: izborni

Satnica: 2+2 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

Religijska etnologija je izborni predmet koji je dvodijelno koncipiran. U prvome dijelu daje se dijakronijski pregled osnovnih pravaca i njihovih predstavnika u istraživanju religije, a koji su utjecali na oblikovanje suvremene religijske etnologije, te sinkronijski pregled suvremenih pristupa u istraživanju religije i religioznosti u etnologiji i kulturnoj antropologiji. U skladu s tim pravcima studenti se upoznaju s raznovrsnim određenjima pojma *religija* i *religioznost* te razlozima nastanka takvih koncepata.

Istraživanja tijekom 20. st. usmjerena su na lokalne inačice velikih svjetskih religija. U vezi s time, naglasak ovoga predmeta je na propitivanju pojma i raznovrsnih oblika pučke pobožnosti, koja je ujedno u središtu današnjih etnoloških istraživanja. Uvidom u raznovrsne značajke pučke pobožnosti omogućit će se prepoznavanje etnološkog aspekta ove pojave.

Na primjeru vjerovanja u svece zaštitnike, najobuhvatnijeg dijela pučke pobožnosti, prikazat će se raznovrsni izričaji pučke pobožnosti, poput molitvi, hodočašća, zavjeta, darova, procesija, blagoslova, likovnih izričaja i dr., u njihovoj ne/povezanosti sa svakodnevicom. Pojedini izričaji odnosa prema svetom razložit će se onako kako se razmatraju u pojedinim pristupima: kao odraz pogleda na svijet, na razmeđi između vjerovanja i religijskih praksi, kao odraz ili regulator političkih i društvenih odnosa, kao prežitak.

U drugome dijelu predmeta studenti rade na odabranoj temi (primjerice jedan od izričaja pučke pobožnosti ili kritičko propitivanje pristupa istraživanju i dr.). Ovisno o odabranoj temi studenti će provesti opsegom manje terensko ili arhivsko istraživanje ili istražiti podatke objavljene u literaturi te prirediti pismeni rad koji uključuje postavljanje problema, analizu prikupljenih podataka te pokušaj njihove interpretacije uz pomoć relevantne literature. Dijelove rada će tijekom njegovog nastajanja prezentirati, s naglaskom na uočene probleme radi zajedničke rasprave o njima.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Predmet pruža uvid u raznolikost poimanja religije i religioznosti, ne samo kroz povijest, već i na različitim prostorima. Također daje uvid u značenje religijskog u svakodnevnom životu bilo pojedinca, bilo neke zajednice, te promišlja o tome kako čovjek pridaje smisao svijetu u kojemu živi i svojem mjestu u njemu. Vjerski izričaji pojedinca ili zajednice su uokvireni određenim povijesnim, društvenim i kulturnim okvirom,

pa se u okviru predmeta ukazuje na važnost razumijevanja toga izričaja isključivo s pozicije vjernika, to jest ukazuje se na opasnost vjerskog, kulturnog ili drugog centrizma pri interpretiranju ovakve pojave. Stoga ovaj predmet između ostaloga doprinosi razvijanju tolerancije prema različitome i prihvaćanju tih različitosti.

Religija kao etnološko i kulturnoantropološko područje sadržano je u kurikulima brojnih europskih sveučilišta, dok se u hrvatskoj etnologiji ovaj predmet tek oblikovao.

Cilj predmeta je studentima pružiti uvid u razvoj religijske etnologije, u kulturnoantropološke pristupe istraživanju religije, upoznati ih s raznorodnim određenjem pojma religije i religioznosti te ih uputiti u razumijevanje ove pojave u povijesnom, društvenom i kulturnom okviru. Također je cilj ovladati osnovama terenskoga i arhivskoga rada, stjecanje vještine kritičkoga čitanja literature **te vladanje osnovama pisanja akademskog teksta.**

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

U prvome dijelu semestra nastava je oblikovana putem predavanja, a u drugome dijelu studenti rade na svojim odabranim temama te se na nastavi raspravlja o problematici njihova istraživanja. Nakon pojedinih obrađenih cjelina studenti predaju reakcijske tekstove. Na kraju semestra predaju završni rad na odabranoj temi u tekstualnom obliku.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Alexander, B. C. Ritual and Current Studies of Ritual: Overview. // Anthropology of Religion: A Handbook / uredio Stephen Glazier. Westport : Praeger Publishers, 1999. Str. 139-160.

Badone, E. ur. Introduction. // Religious Orthodoxy and Popular Faith in European Society. Princeton : Princeton University Press, 1990, Str. 3-23.

Christian, W. A., Jr. Person and God in Spanish Valley. (novo prošireno izdanje) Princeton : Princeton University Press, 1989. (odabrani dijelovi)

Eade, J.; Sallnow, M. J., ur. Introduction. // Contesting the Sacred. The Anthropology of Christian pilgrimage. London i New York : Routledge, 1991. Str. 1-29.

Hoško, F. E. Sadržajne i povijesne odrednice razvoja i istraživanja pučke pobožnosti. // U: Franjevci i poslanje Crkve u kontinentalnoj Hrvatskoj. Zagreb : Kršćanska sadašnjost, 2001. Str. 381-392.

Lessa, W. A.; Vogt, E. Z., ur. General Introduction. // Reader in Comparative Religion: An Anthropological Approach. 4. izdanje. New York : Harper Collins Publishers, 1979. Str. 1-6.

Pandian, J. Introduction: Culture, Self, and Religion. // Culture, Religion, and the Sacred Self: A Critical Introduction to the Anthropological Study of Religion. Englewood Cliffs : Prentice Hall, 1991. Str. 1-30.

b) Preporučena literatura:

Asad, T. The Construction of Religion as an Anthropological Category. // Genealogies of Religion: Discipline and Reasons of Power in Christianity and Islam. Baltimore : The Johns Hopkins University Press, (1993) [1982]. Str. 27-54.

Behar, R. The Struggle for the Church: Popular Anticlericalism and Religiosity in Post-Franco Spain. // Religious Orthodoxy and Popular Faith in European Society / uredila Ellen Badone. Princeton : Princeton University Press, 1990. Str. 76-112.

Belaj, V. Kulturološka obilježja hodočašćenja. // Dometi. 24, 1/2/3(1991), str. 157-161.

Belaj, V. Uvod. // Hod kroz godinu. Zagreb : Golden marketing, 1998. Str. 7-44.

Čapo, J. Sveti likovi, svete vodice i zavjeti : O hodočašćima hrvatskog življa u mađarskoj Baranji. // Etnološka tribina. 14(1991), str. 17-50.

Čapo Žmegač, J. Hrvatski uskrsni običaji. Zagreb : Golden marketing, 1997. (odabrana poglavlja)

Dubisch, J. Pilgrimage and Popular Religion at a Greek Holy Shrine. // Religious Orthodoxy and Popular Faith in European Society / uredila Ellen Badone. Princeton : Princeton University Press, 1990. Str. 113-139.

Geertz, C. Religion as a Cultural System. // Anthropological Approaches to the Study of Religion / uredio Michael Banton. London : Tavistock Publications, 1965. Str. 1-46.

Geertz, H. An Anthropology of Religion and Magic. // Journal of Interdisciplinary History. 6(1975), str. 71-89.

Hoško, F. E. Temeljni oblici štovanja svetaca tijekom povijesti Crkve. // Franjevci i poslanje Crkve u kontinentalnoj Hrvatskoj. Zagreb : Kršćanska sadašnjost, 2001. Str. 363-379.

Mc Kewitt, Ch. San Giovanni Rotondo and the Shrine of Padre Pio. // Contesting the Sacred. The Anthropology of Christian pilgrimage / uredili Eade i Sallnow. London i New York : Routledge, 1991. Str. 77-97.

Šimić, J. U potrazi za definicijom pučke pobožnosti. // Etnološka tribina. 17(1994), str. 43-52.

Tambiah, S. J. The Form and Meaning of Magical Acts : A point of View. // Modes of Thought / uredili R. Horton i R. Finnegan. London : Faber and Faber Ltd., 1973. Str. 199-229.

Turner, V. Liminality and Communitas. // Ritual Process: Structure and Anti-Structure. Chicago : Aldine Publishing, 1969.

Wolf, E. R. The Virgin of Guadalupe : A Mexican National Symbol. // Journal of American Folklore. 69(1958), str. 34-39.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

Ocjenjivanje se temelji na tri kategorije:

aktivnost na nastavi	10 %
pisanje reakcijskih tekstova	30 %
esej	60 %

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Nastava će se kontrolirati internim principima provjere. Prije svega putem upitnika koji će se studentima podijeliti na početku i kraju izvođenja predmeta. Studenti će moći izraziti očekivanja od predmeta, ocijeniti metode nastave, kvalitetu predavanja, opsežnost i zahtjevnost kolegija, kao i predložiti promjene koje bi bitno utjecale na kvalitetniju nastavu.

UVOD U VIZUALNU ANTROPOLOGIJU

Nositelj predmeta: dr. sc. Branko Đaković, izv. prof.

Suradnica u nastavi: asist. Tanja Bukovčan Žufika

Trajanje predmeta:jedan semestar, dodiplomski studij

Status predmeta: izborni

Satnica: 2+2 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

Izborni predmet Uvod u vizualnu antropologiju daje uvod u jednu od danas najznačajnijih poddisciplina socio-kulturne antropologije. Kao relativno mlada disciplina, nastala sedamdesetih godina 20. stoljeća, vizualna se antropolgija bavi uporabom vizualne metodologije u etnološkim istraživanjima (video ili filmska kamera, fotoaparat) i njezinim prednostima i nedostacima. Disciplina se također bavi i antropologijom vizualnog, odnosno, načinima na koje različite kulture doživljavaju i predstavljaju vizualno i esteticiziraju vlastitu svakodnevnicu. Predmet će dati kratak pregled najvažnijih teorija i teoretskih pravaca vizualne antropologije te njihovih najznačajnijih predstavnika. Studenti će steći i osnovna praktična znanja uporabe vizualnih medija u etnološkim istraživanjima. U nastavi će se koristiti relevantna i suvremena literatura, etnografski prikazi i filmovi, koje će se pokušati kritički i teoretski analizirati.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Na predmetu će studenti steći:

• empirijsko znanje o disciplini koja se naziva vizualna antropologija, te poznavanje njezinih najznačajnijih teorija i predstavnika

• uvid u literaturu s ovoga područja i mogućnosti njezinog kritičkog čitanja

• mogućnost kritičke i teoretske analize etnografskih filmova

• iskustvo u praktičnim radu sa video-kamerom i fotoaparatom u svrhu etnoloških istraživanja

• mogućnost šire uporabe etnološkog znanja (rad u medijima, na etnografskom filmu i sl.).

Kroz ovaj predmet prvi puta se uvodi disciplina vizualne antropologije u kurikulum Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju. Na taj način Odsjek u svoj novi kurikulum uključuje recentne znanstvene discipline koje su neizostavni dio gotovo svih studija etnologije/kulturne antropologije u Europi i u svijetu danas, ali i proširuje definiciju etnologije kao znanosti čija su saznanja primjenjiva u praksi.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Predavanja, grupne diskusije, seminarski rad i rad s mentorom, analiza studija slučajeva, individualni zadaci i praktične vježbe.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Hockings, P., ur. Principles of Visual Anthropology. Mounton de Gruyter, 2003.

Ruby, J. The Teaching of Visual Anthropology. // The Teaching of Visual Anthropology / uredio Paulo Chiozzi. Firenze, 1989, Str. 9-18.

b) Preporučena literatura:

Banks, M.; Morphy, H. Rethinking Visual Anthropology. Yale University Press, 1999.

Grele, R. J. Movement without aim : Methodological and Theoretical Problem. // Oral History Reader / uredili R. Perks i A. Thomson. London, New York : Routledge, 2002.

Grimshaw, A. Ethnographer's Eye. Cambridge University Press, 2001.

Henley, P. The Promise of Ethnographic Film. // Stirling Memorial Lecture. Canterbury : University of Kent at Canterbury, 1996.

Portelli, A. What makes oral history different?. // Oral History Reader / uredili R. Perks i A. Thomson. London, New York : Routledge, 2003.

Ruby, J. Picturing Culture. Chicago : University of Chicago Press, 2000.

Salzman, C. P. On Reflexivity. // American Anthropologist. vol.104, 3(2002).

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

Ispit se sastoji od seminarskog rada (cca 10 kartica) i pismenog ispita.

Ocjena na kraju godine je zbirna: 50% ocjene proizlazi iz sudjelovanja i pripremljenosti na nastavi i seminarskog rada, a 50% iz pismenog ispita (esejskog tipa).

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Kvaliteta izvođenja predmeta osiguravat će se kontinuiranim anketiranjem studenata na početku i kraju predavačkog ciklusa. Studentska anketa ocjenjivat će elemente poput konstrukcije samog predmeta, opterećenja studenata koje proizlazi iz obveza u predmetu, nastavnih metoda te relevantnost specifičnih i općih kompetencija stečenih u predmetu.

PRAKSE TERENSKOG ISTRAŽIVANJA

Nositeljica predmeta: doc. dr. sc. Milana Černelić

Trajanje predmeta: jedan semestar, dodiplomski studij

Status predmeta: izborni

Uvjeti: nema

Satnica: 2+2 (P+V)

ECTS bodovi: 5

1. **OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA**

Predmet se zasniva na terenskoj nastavi i nastavi radioničkog tipa i trenutno vezuje uz znanstveno-istraživački projekt *Identitet i etnogeneza primorskih Bunjevaca*. Rad se u okviru predmeta sastoji od terenskog istraživanja, kojemu prethodi upoznavanje s metodama terenskog istraživanja. Studenti odabiru pojedine od predloženih tema: gospodarstvo, običaji, vjerovanja, tradicijska prehrana i medicina, pučka pobožnost, utvrđivanje odrednica etno-regionalnog identiteta primorskih Bunjevaca. Nakon obavljenog terenskog istraživanja, metodom intervjua, kombinirano u pojedinim istraživanjima s metodom promatranja (primjerice: pučka pobožnost, istraživanje identiteta), slijedi transkribiranje prikupljene građe. Sljedeća faza rada je sistematizacija i klasifikacija podataka, na temelju koje se izrađuje etnografski tekst, odnosno sinteza odgovarajuće teme za određeno područje koje je naseljeno primorskim Bunjevcima (u ovoj akademskoj godini je to mjesto Krasno na sjevernom Velebitu). Nadalje, sinteza građe polazište je studentima za promišljanje i odabir teme za izradu stručnog ili znanstvenog članka, koji se može objaviti u časopisima *Senjski zbornik* i/ili *Studia ethnologica Croatica*. Ova završna faza rada nije obavezna, budući da tako koncipiran rad nadilazi okvire jedne akademske godine, ali je studentima ponuđena mogućnost stjecanja znanja o izradi stručnog ili znanstvenog rada, koji se u konačnici i objavljuje. Sadržaj kolegija mijenja se i prilagođava prema sadržaju projekta svake akademske godine.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Predmet je relevantan jer se studenti kroz praktičan rad uvode u metodologiju terenskog i znanstveno-istraživačkog rada, upoznaju se s načinom rada u okviru znanstveno-istraživačkog projekta. Pruža im se mogućnost stjecanja terenskog iskustva, rada na izradi etnografskog teksta te na njegovoj kasnijoj stručno-znanstvenoj obradi.

Predmet unutar novog kurikuluma doprinosi osposobljavanju studenata za samostalan terenski i znanstveno-istraživački rad kroz stjecanje iskustva u postupku klasifikacije podataka i teorijsko-metodološkom oblikovanju prikupljenih podataka u članak odgovarajuće kategorije, što kao cilj ima osposobljavanje za kasnije samostalno pisanje stručnih i znanstvenih radova.

Cilj predmeta je osposobiti studente za terenski istraživački rad (uključujući pripremni rad uz konzultiranje literature i pripreme upitnica za terenski rad), za transkribiranje prikupljene građe, sistematizaciju i

klasifikaciju prikupljenih podataka te izradu sinteze odgovarajuće teme, koju svaki student odabire među ponuđenima prema osobnom afinitetu. Na temelju tih aktivnosti se studentima u okviru predmeta pruža mogućnost oblikovanja stručnog ili znanstvenog rada i njegovog objavljivanja u stručno-znanstvenim časopisima.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

U predmet je uključeno uvodno upoznavanje studenata s metodologijom terenskog istraživanja te sa svrhom njihovoga sudjelovanja u njegovome praktičnom izvođenju.

Praktični rad studenata ostvaruje se u izvršavanju terenskog istraživanja, transkribiranju intervjua s kazivačima, u sistematizaciji i klasifikaciji prikupljene građe te u izradi sinteze terenski istražene teme. Studenti nadalje mogu po izboru napisati stručni ili znanstveni rad, koji se objavljuje u stručno-znanstvenim časopisima, što, međutim, prelazi okvire nastave, te se po želji studenata rad s njima nastavlja i nakon formalnog završetka nastave u okviru predmeta.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Belaj, V. Tradicijsko planinsko stočarstvo na Velebitu i bunjevačka etnogeneza. // Studia ethnologica Croatica. 16(2004) (u tisku)

Denzik K. N.; Lincoln, Y. S. The American Tradition in Qualitative Reasearch. Vol. 3 (odabrani članci iz poglavlja: Methods of Collecting Empirical Materials, 3-121).

Rajković, Z. Obilježja etnografske građe i metode njezina terenskog istraživanja. // Etnološki pregled. 12(1974), str. 129-134.

Senjski zbornik 30(2003), str. 407-628. (odabrani članci)

Senjski zbornik 31(2004), u tisku (odabrani članci)

Supek-Zupan, O. Od teorije do prakse i nazad. // Narodna umjetnost. 13(1976), str. 57-76.

Šarić Žic, I. Stanje tradicijskog graditeljstva na području Senjske Drage, Stolca i Žuklja te konzervatorske smjernice za njegovu obnovu. // Studia ethnologica Croatica. 16(2004). (u tisku).

b) Preporučena literatura:

Bukovčan Žufika, T. Narodna medicina kao predmet etnologije. // Studia ethnologica Croatica. 14/15(2002./2003), str. 145-169.

Etnografija, svagdan i blagdan hrvatskoga puka. Zagreb : Matica hrvatska. (odabrana poglavlja)

Grčević, J. Kompolje : Narodni život i običaji. Katedra Čakavskog sabora pokrajine Gacke, 2000.

Hećimović Seselja, M. Tradicijski život i kultura ličkog sela Ivčević Kosa. Zagreb, 1985.

Pavelić, R. Stope predaka : Bunjevci u Hrvatskom primorju, Gorskom kotaru i Lici, Rijeka : Tiskara Rijeka, 1991.

Pavičić, S. Seobe i naselja u Lici. // Zbornik za narodni život i običaje. 41(1962).
Pavičić, S. Prilozi nepoznatoj prošlosti Senja i okolice. // Senjski zbornik. 2(1966), str. 309-382.
Škrbić, N. Pojedini elementi duhovne kulture primorskih Bunjevaca. // Senjski zbornik. 27(2000), str. 217-226.
Škrbić, N. Izvješće s istraživanja u selima pod Senjskim bilom i u zaleđu Sv. Jurja. // Senjski zbornik. 28(2001), str. 261-274.
Muraj, A.; Vitez, Z. (ur.) Hrvatska tradicijska kultura na razmeđu svjetova i epoha. Zagreb, 2001.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

terensko istraživanje 20 %
transkribiranje građe 20 %
sistematizacija i klasifikacija podataka 30 %
izrada sinteze 30 %
izrada stručnog ili znanstvenog rada za objavljivanje (po izboru)

Studenti po završetku kolegija stječu pravo na pozitivnu ocjenu ukoliko su ispunili svaki od navedenih zahtjeva. Svoj rad mogu nadalje prezentirati široj etnološkoj i drugojj znanstvenoj javnosti, što, međutim, nije uvjet za dobivanje pozitivne ocjene. Ovaj dio rada prelazi okvire predmeta (i vremenski i po obimu opterećenosti svakog polaznika) te se posebno ne ocjenjuje. Ako se studenti ovoga posla prihvate (a dosadašnja iskustva pokazuju da oni to većinom čine) njihov rad ocjenjuju recenzenti, koji odlučuju prihvaća li se rad za objavljivanje u odgovarajućem stručno-znanstvenom časopisu.

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Kontrola kvalitete nastave osiguravat će se putem studentskih evaluacija. Upitnici će biti podijeljeni studentima na početku i kraju izvođenja nastave.

RURALNO GRADITELJSTVO I STANOVANJE

Nositelj predmeta: izv. prof. dr. sc. Branko Đaković

Trajanje predmeta: jedan semestar, dodiplomski studij

Status predmeta: izborni

Satnica: 2+2 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

Osnovna je namjera ovog predmeta studente upoznati s vrijednostima ruralnog graditeljstva, utvrđivanjem do sada poznatih etnografskih činjenica. Poseban je cilj predmeta afirmiranje terenskog rada i praćenje nastalih promjena u ruralnoj arhitekturi (kroz negativne i pozitivne učinke). Podjednaku pažnju predmet pridaje sadašnjem stanju u ruralnim ambijentima te stanju očuvanosti i devastiranosti, kako na terenu, tako i u muzejima na otvorenom. Nadalje, predmet razmatra modele reprezentacije ruralne arhitekture u muzeološkim postavama na otvorenom, kao i modele očuvanja koje nude institucije koje se bave zaštitom kulturne baštine kroz koncept održivog razvoja.

Gradivo će biti obrađivano u dodiplomskom studiju kroz predavanja i seminare. Prezentacijom će biti obuhvaćeni teorijski aspekti antropologije stanovanja i značenja tradicijskog ruralnog graditeljstva u kontekstu nastajanja i formiranja različitih aspekata identiteta. U tome smislu, bit će obuhvaćena do sada obrađena i prezentirana građa u etnološkoj znanstvenoj i stručnoj literaturi, spoznaje srodnih znanstvenih disciplina i područja (povijesni izvori, etnolingvistika, običajno pravo, arhitektura, povijest umjetnosti, sociologija sela) te problemi zaštite ruralne baštine.

Kroz povijesni presjek, dijakronijski i sinkronijski će se utvrditi prostorno raširenje različitih formi i sadržaja kulture i načina stanovanja, kao i slojevitost kulturološke "slike" stanovanja kao odraza različitih tradicija, te metodologija istraživanja.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Cilj je kolegija studentima osigurati opće znanje o značenju tradicijske arhitekture i koncepata održivog razvoja. Poseban je cilj osposobiti studente da u terenskom radu procijene i vrednuju tradicijsku arhitekturu te savladaju pravila etnografske valorizacije tradicijskog graditeljstva.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Ruralno graditeljstvo i stanovanje izvodi se kao predavački i seminarski predmet. Teme obrađene u predavačkom dijelu studenti analitički razrađuju u seminaru, proširujući znanje dodatnom literaturom i kritičkim osvrtom na tekstove. Također, u seminarskom dijelu se predviđa aktivno sudjelovanje studenata kroz prezentaciju seminarskih radova i diskusiju. Posebna pažnja pridaje se terenskom radu u kojem će

studenti biti upoznati sa stanjem prezervacije i mogućnostima konzervacije ruralnog graditeljstva na širem području Hrvatske, specifično na onim lokalitetima koji su održali zavidan stupanj očuvanosti ruralnih cjelina, kao i na lokalitetima koji su devastirani uslijed dinamičkih procesa promjena.

4. POPIS LITERATURE

a) Obvezna literatura:

Egenter, N. Arhitectural antropology – The Present Relevance of the Primitive in Arhitecture. Lausanne, 1992.

Freudenreich, A. Kako narod gradi. Zagreb, 1972.

Muraj, A. Živim znači stanujem. Zagreb, 1989.

b) Preporučena literatura:

Cvijić, J. Balkansko poluostrvo (poglavlja – Seoska naselja i Tipovi kuća). Zagreb, 1922.; ili: Beograd, 1987.

Gavazzi, M. Baština hrvatskog sela. Zagreb, 1991. (odabrana poglavlja)

Španiček, Ž. Narodno graditeljstvo Slavonije i Baranje. Zagreb, 1995.

Radovi, članci i studije iz stručne i znanstvene etnološke literature.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

aktivno sudjelovanje na nastavi	20 %
seminarski rad + terenski rad	20 %
usmeni ispit	60 %

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Kontrola kvalitete nastave osigurat će se evaluacijskim upitnicima koji će studentima biti podijeljeni na početku i kraju nastavnog ciklusa. Kombinacijom dvaju upitnika dobit će se podaci o očekivanim i ostvarenim rezultatima nastave.

ANTROPOLOGIJA TEKSTILA I ODIJEVANJA U HRVATSKOJ

Nositeljica predmeta: doc. dr. sc. Tihana Petrović Leš

Trajanje predmeta: jedan semestar, dodiplomski studij

Status predmeta: izborni

Satnica: 2+2 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

Izborni predmet Antropologija tekstila i odijevanja u Hrvatskoj namijenjen je studentima etnologije i kulturne antropologije te ostalim zainteresiranim studentima Filozofskog fakulteta. Studenti će kroz predavanja dobiti temeljni uvid u metode istraživanja i istraživače odijevanja i tekstila u Hrvatskoj te u osnovnu terminologiju. Predmet će se baviti vrstama i suvrsticama tradicijskoga, pretežito seljačkoga, odijevanja na području Hrvatske, odijevanjem u malogradskim sredinama te odijevanjem pojedinih skupina stanovnika (prema profesiji, etničkoj pripadnosti i drugim odrednicama).

Promatrat će se uporaba termina nošnja i narodna nošnja te nastanak konstrukta termina i same pojave narodne nošnje i narodne umjetnosti u Hrvatskoj u prvoj polovici 19. stoljeća u razdoblju ilirskoga preporoda koji traje do danas. U okviru predmeta pokazat će se uloga nošnje u iskazivanju identiteta (lokalnog, regionalnog i nacionalnog).

Razmatrat će se razni utjecaji na odijevanje ovisno o području i razdoblju (npr.: utjecaji mode, utjecaji pojedinaca, teritorijalna podjela po županama, vojna pripadnost ili pripadnost određenom vlastelinstvu, utjecaj Seljačke sloge između dvaju svjetskih ratova), funkcije i uloge odjeće. Naglasak će biti stavljen i na mogućnost korištenja različitih izvora iz kojih možemo dobiti podatke o odijevanju u prošlosti, kao što su likovni prikazi, putopisi i sl. Studenti će biti upućeni u metode i pristupe, u potrebitu interdisciplinarnost te u suvremena europska i američka istraživanja tekstila.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA:

Predmet na nov način promišlja tradicijsko seljačko odijevanje i odijevanje ostalih slojeva stanovništva u Hrvatskoj u 19. i 20. stoljeću. Ovakav pristup istraživanju treba pomoći studentima u povezivanju znanja različitih struka i disciplina u okviru Filozofskoga (i drugih) fakulteta, tj. interdisciplinarnosti među strukama gdje se upravo i nalaze interesantna znanstvena pitanja i odgovori.

Svrha je predmeta studentima dati temeljna znanja o odijevanju, ali i utjecajima na odijevanje u prošlosti, kao i suvremene promjene i utjecaje na nošnju koja danas živi kao dio tzv. druge egzistencije folklora, u raznim svečanim prigodama (pa i političkim), uporabe na sceni i dr..

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE:

Studenti će kroz predavanja (2 sata tjedno) i seminare (2 sata tjedno) dobiti uvid u širinu problema, ovladati poviješću, teorijama i metodologijom, te vještinama znanstvenog istraživanja ove tematike. Uz pojedine cjeline predviđena je i terenska nastava, odlazak u muzeje i na izložbe, kao i razne folklorne manifestacije.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Bonifačić, V. Antun Radić and Ethnological Research of Clothing and Textiles in Croatia: 1896 to 1919. // Studia ethnologica Croatica. 7/8(1995./1996.), str. 161-179.

Bonifačić, V. Ethnological Research in Croatia: 1919 to 1940. // Narodna umjetnost. 33/2(1996), str. 239-263.

Bonifačić, V. O polisistemskoj etnologiji, folklorizmu i suvremenim pristupima istraživanju tekstila. // Narodna umjetnost. 34/2(1997), str. 137-151.

Muraj, A. Odijevanje. // Etnografija, Svagdan i blagdan hrvatskoga puka, Zagreb : MH, 1998. Str. 109-150.

Petrović, T. Research on Textiles and Clothing in 19 th Century Continental Croatia. // Studia ethnologica Croatica. 7/8(1995./1996.), str. 235-245.

Radauš-Ribarić, J. Narodne nošnje Hrvatske. Zagreb : Spektar, 1975.

Rihtman-Auguštin, D. Narodna nošnja i moda. // Etnologija naše svakodnevice. Zagreb, 1988. Str. 107-115.

Vojnović-Traživuk, B. Nošnja splitskih Varošana u procesu nacionalne identifikacije. // Ethnologica dalmatica. 11(2002).

b) Preporučena literatura:

Balog**,** Z. Modne slike u zagrebačkoj «Luni» : Počeci moderne žurnalistike u Hrvatskoj. // Život umjetnosti. 41-42(1987), str. 15-24.

Balog, Z. Pariška moda : Razvitak modnog žurnala od ilustrirane revije do I. svj.rata. // Život umjetnosti. 41-42(1987), str. 25-30.

Bausinger, H. Zu den Funktionen der Mode. // Schweizerisches Archiv für Volkskunde. 68/69(1972/73), str. 89-106.

Belaj, V. Prožimanje visoke mode i pučkoga odijevanja u lepoglavskome kraju. // Čipka u kulturi tekstila i odijevanja : Zbornik radova sa znanstveno-stručnoga skupa. Lepoglava, 2003. Str. 61-75.

Bogatyrev, P. The Functions of Folk Costume in Moravian Slovakia. // Approaches to Semiotics. 5(1971).

Burckhardt-Seebass, Ch. Trachten als Embleme, Materialen zum Umgang mit Zeichen. // Zeitschrift für Volkskunde. 77(1981), str. 209-226.

Boucher, F. A History of Costume in the West. Thames and Hudson Ltd., 1987.

Brenko, A. O modi i narodnoj nošnji. // Zagrebačke uspomene : Etnografske slike grada. Zagreb, 1994. Str. 21-35. (k. i.)

Cepelić, M. Biskup Strossmayer u narodu : Narodno tkivo i vezivo. // Spomen cvieće iz hrvatskih i slovenskih dubrava. Zagreb, 1900. Str. 99-115.

Cvitan-Černelić, M.; Bartlett, Dj.; Vladislavić, A. T. (prir.): Moda : Povijest, Sociologija i teorija mode. Zagreb : Školska knjiga, 2002.

Dorfles, G. Moda. Zagreb : Golden marketing, 1999.

Gavazzi, M. Iz biologije narodne nošnje. Zagreb, 1935.

Gušić, M. Stilski utjecaji u narodnoj nošnji. // Fiskovićev zbornik. Split, 1980. Str. 685-698.

Kristić, K. Seljačka sloga i narodna nošnja (u razdoblju od 1926. do 1929. i od 1935. do 1940.). // Studia ethnologica Croatica. 14/15(2004), str. 89-143.

Köstlin, K. Gemaltes Trachtenleben : Volkslebensbilder in der Gesellschaft des 19. Jahrhunderts. // Kieler Blätter zur Volkskunde. 13(1983), str. 41-68.

Lechner, Z. Tradicijska kultura Slavonije, Baranje i Srijema. Zagreb, 2000. (odabrana poglavlja)

Leček, S. Seljačka sloga, Osnivanje i prestanak djelovanja (1920./1925. – 1929.). // Spomenica Ljube Bobana. Zagreb, 1996. Str. 285-295.

Leček, S. Između izvornog i novog – Seljačka sloga do 1929. god. // Etnološka tribina. 18(1995), str. 103-123.

Lönnqvist, B. Symbolic Values in Clothing. // Ethnologia Scandinavica. 1979. str. 92-105.

Lönnqvist, B. Volkstracht als Museale Illusion : Ein Projektbericht. // Ottenjann. 1985. Str. 37-42.

Maruševski, O. «Da nam naše krasne prionu uz naš list...». // Kaj : Časopis za kulturu i prosvjetu – Zagreb, Umjetničke znamenitosti Zagreba II. Zagreb, 1978. Str. 73-95.

Moro, P.; Ferigo, G. Linen on net : The Common roots of the European linen patterns. Tavagnacco, 1998.

Ottenjann, H. (Hrsg.) Mode – Tracht – regionale Identität, Historische Kleidungforshung heute, Referate des Internationalen Symposions. Redaktion: Gitta Böth. Cloppenburg, 1985. (odabrana poglavlja)

Pederin, I. Jadranska Hrvatska u austrijskim i njemačkim putopisima. Zagreb : NZ MH, 1991.

Prošić-Dvornić, M. Istraživanje prošlosti i pitanje izvora u etnologiji – memorijalna i putopisna građa. // Etnološke sveske. VIII(1987), str. 41-49.

Radauš-Ribarić, J. Odjeća likova na freskama u Bermu u odnosu prema istarskoj narodnoj nošnji. // Bulletin Razreda za likovne umjetnosti JAZU. god. I (serija III), 1(1977).

Radauš-Ribarić, J. Tradicija odijevanja Marijinih kipova u Hrvata, Mundi melioris origo, Marija u barokno doba, Zbornik radova hrvatske sekcije IX. Međunarodnog mariološkog kongresa na Malti 1983.g. // Teološki radovi. 18(1988), str. 251 – 261.

Radauš-Ribarić, J. Oko običaja odijevanja kipova B. D: Marije. // Zbornik Kačić. XXV(1993), str. 545-557.

Radauš-Ribarić, J. Ženska narodna nošnja u Istri. Pazin, 1997.

Radauš-Ribarić, J. Ukrasno nabiranje na košulji u ženskom tradicijskom ruhu zapadne Istre. // Traditiones. 28/1(1999), str. 343-359.

Schneider, M. Narodne nošnje u slikarstvu i grafici 19. stoljeća. // Katalog muzejskih zbirki V. Zagreb, 1971.

Schneider, M. Nošnja Iliraca. // Hrvatski narodni preporod, 1790. – 1848., Hrvatska u vrijeme Ilirskog pokreta. Zagreb : Muzej za umjetnost i obrt, str. 371-379. (k.i.)
Schneider, J. The antropology of cloth. // Annual Review of Antropology. 16(1987), str. 409-448.
Senjković, R. Zlatno srce tvoje... : Hrvatske narodne nošnje na razglednicama s početka stoljeća. Zagreb : AGM, 2000.
Schiff, T. Iz poluzaboravljene zemlje : Kulturne slike iz Dalmacije s crtežima K. Kliča i K. Žadnika. Split : Književni krug, 1997.
Šabić, V. Ruho iz etnografskog odjela Muzeja Slavonije. Osijek : Muzej Slavonije, 2002. (k.i.)
Weber-Kellermann, I. Brauch – Familie – Arbeitsleben : Schriften von Ingeborg Weber-Kellermann // Marburger Studien zur verglichenden Ethnosoziologie. 10(1978). (odabrana poglavlja)
Weiner, B. A.; Schneider, J. (ed.) Cloth and Human Experinece. Washington and London : Smithsonian Institution Press, 1989.

Napomena uz literaturu: Ovisno o aktualnosti pojedinih tema mijenjat će se dodatna literatura, koja se odnosi na područje Hrvatske. To su brojni radovi etnologa i amatera na kojima će studenti raditi analize i kritičke osvrte. Navođenje svih radova ovdje nije moguće.

3. NAČINI POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

Od studenata se očekuje redovito pohađanje nastave, aktivno sudjelovanje i rad u seminaru. Studenti polažu pismeni ispit odgovarajući na pitanja zatvorenoga tipa. Ocjena se može povećati usmenim ispitom. U okviru seminara studenti su obvezni sudjelovati u diskusiji, a seminarski rad se usmeno prezentira i predaje nastavniku u pisanom obliku. Predani seminarski rad uvjet je za pristupanje ispitu i čini dio ocjene.
Navedene aktivnosti sačinjavaju konačnu ocjenu u odnosu:

redovitost pohađanja nastave	10%
izrada i prezentacija seminarskog rada	40%
polaganje pismenog ispita	50%

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Za osiguranje kvalitete predmeta odredit će se konsultant koji se bavi srodnim temama. Konsultant će ocjenjivati strukturu kolegija, pregledavati silabuse, pratiti uspješnost izvedbe predmeta prisustvovanjem određenom broju nastavnih sati. Interna kontrola kvalitete provest će se uz pomoć dvaju upitnika. Prvi će upitnik, u svezi s očekivanjem i potrebama, studenti ispunjavati na početku predmeta kako bi nastavnik mogao lakše procijeniti potrebe i očekivanja studenata. Drugi će upitnik ispunjavati na kraju pri čemu će ocjenjivati koliko je kolegij pridonio razvijanju općih i specifičnih kompetencija.

ETNOGRAFIJA POPULARNIH KULTURA

Nositelj predmeta: viši asist. dr. sc. Tomislav Pletenac

Trajanje predmeta: jedan semestar, dodiplomski studij

Status predmeta: izborni

Satnica: 1+3 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

U predmetu se analiziraju neki od fenomena popularne kulture i njihov utjecaj na etnologiju i kulturnu antropologiju. Sadržaj se uglavnom bazira na mladenačkoj popularnoj kulturi. Prvi dio predmeta posvećen je istraživanjima i razvoju popularne kulture u anglosaksonskoj tradiciji. U njemu se poklanja pažnja metodologiji istraživanja supkultura i medija koji nastaju na križanju književne kritike i etnografije. Drugi dio predmeta bazira se na domaćoj recepciji i prozivodnji popularnih kultura i supkulturnih fenomena. Taj dio uključuje dvije razine. S jedne strane se pažnja poklanja istraživanjima popularne kulture u Hrvatskoj, a s druge teorijskim i metodološkim problemima koji se pri tome javljaju. Jedan od zahtjeva je i terenski rad studenata koji će tako svoje znanje morati upotrijebiti u praksi.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Predmet se uspostavlja kao "etnografski dodatak" istraživanjima suvremene kulture koji već više od trideset godina izrastaju u komparativnoj književnosti i kulturalnim studijima. Unutar kurikuluma on dvojako djeluje: kao elemet osuvremenjivanja nacionalne etnologije, ali i kao interdisciplinarni predmet koji u sebi sadrži sociologiju, etnologiju i komparativnu književnost.

Cilj je predmeta uputiti studente u razumijevanje suvremenog društva i kulture u kojoj žive te društvene pozicije znanja koje dobivaju tijekom studija. Jednako tako, želi ih se uputiti u razumijevanje upotrebe metodologije i njezinih etičkih implikacija.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Nastava se održava kao tri sata seminara i jedan sat predavanja tjedno. Stoga se veća pažnja poklanja studentskom radu, čitanju i, osobito, pisanju reakcijskih tekstova. Najčešće će nastava biti organizirana unutar nekoliko malih radionica koje će na svakom satu pružati odgovore na problemska pitanja, kako teorijsko-metodološka, tako i studija slučaja, nakon čega slijedi diskusija.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Duda, D. Kulturalni studiji : ishodišta i problemi. Zagreb : AGM, 2003.
Appadurai, A. Modernity at Large. // Public World Series. Volume 1.(1996) (odabrana poglavlja)
Prica, I. Mala europska etnologija. Zagreb : Golden marketing, 2000. (odabrana poglavlja)
Perasović, B. Urbana plemena : sociologija subkultura u Hrvatskoj. Zagreb : Hrvatska sveučilišna naklada, 2001.
Ramet, S. P.; Crnković G. P. Kazaaam! Splat! Plop! American Impact on European Popular Culture Since 1945. Lanham & New York Rowman and Littlefield, 2003. (odabrani tekstovi)
Storey; Harlow (etc.) ur. Cultural theory and popular culture : a reader. John Pearson Education, 1998. (odabrani tekstovi)

b) Preporučena literatura

Kalapoš Gašpar, S. Rock po Istrijanski. Zagreb : Jesenski i Turk, 2000. (odabrana poglavlja)
Muršić, R. Trate vaše in naše mladosti : Zgodba o mladinskem in rock klubu, Subkulturni azil. Ceršak, 2000.
Muršić, R. Center za dehumanizacijo: etnološki oris rock skupine. Pesnica : Frontier in ZKO, 1995.
Vrcan, S. Nogomet - politika - nasilje: ogledi iz sociologije nogometa. Zagreb : Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo, Zavod za sociologiju Filozofskog fakulteta u Zagrebu, 2003. (odabrana poglavlja)
Mirković, I. Sretno dijete. Zagreb: Fraktura, 2004. + film
Gall, Z. Rock enciklopedija. Zagreb : VBZ d.o.o., 2004.
Gall, Z. Glazbeni leksikon. Split : Marijan tisak d.o.o., 2004.
Grgić, V. Ritam i rima. Zagreb : AGM, 2004.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

Ocjena se sastoji od tri dijela:

usmena prezentacija	20 %
reakcijski tekstovi	20 %
završni rad s terenskim istraživanjem	60 %

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Kontrola kvalitete osiguravat će se putem evaluacijskih upitnika koji će studentima biti dostupni na početku i kraju izvođenja nastave.

UVOD U FEMINISTIČKU ANTROPOLOGIJU

Nositelj predmeta: red. prof. dr. sc. Vitomir Belaj

Suradnica u nastavi: asist. mr. sc. Sanja Potkonjak

Trajanje predmeta: jedan semestar, dodiplomski studij

Status predmeta: izborni

Satnica: 2+2 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

Uvod u feminističku antropologiju je izborni predmet namijenjen dodiplomskim studentima etnologije i kulturne antropologije te svim zainteresiranim studentima Filozofskog fakulteta.

Predmet daje uvid u povijest feminističke antropologije. U prvom dijelu predmeta razrađuje se povijest antropološke znanosti iz feminističke i rodne perspektive. U drugom dijelu predmeta objašnjavaju se temeljna epistemološka i metodološka pitanja koja se vezuju uz feminističku etnografiju. Uvod u feminističku antropologiju također želi studente upoznati s temeljnim konceptima feminizma, poviješću ženskih pokreta te razvojem antropologije žena kao nerazdvojnim smjerom ukupnog procesa razvoja feminizma. Posebna je namjera predmeta uputiti studente na dodire feminizma i antropologije u dvadesetom stoljeću koji su omogućili razvoj zasebne znanstvene grane. Nadalje, studenti će u predmetu biti upućeni u metode ženske usmene povijesti, ženskog akcijskog istraživanja i stand point metodologije kao dominantne istraživačke metode u feminističkim etnološkim istraživanjima. Studente će se poticati na samostalno istraživanje koje će spojiti zahtjeve teorije i metodologije u feminističkoj antropologiji. Naposljetku, očekuje se da će studenti ovim predmetom dobiti uvid i razviti svijest o feminizmu kao kritičkom aparatu kojim se propituju zapadnocentrične i androcentrične reprezentacije o ženama u antropologiji. Predmet je posvećen dekonstruiranju bijele, heteroseksualne, srednjoklasne feminističke paradigme, i u tom smislu zagovara propitivanje hegemonijskih ženskih diskursa optikom postkolonijalne kritičke teorije i feminizma razlike.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

U protekla tri desetljeća feministička antropologija znatno je pridonijela postpozitivističkoj misli i kritici objektivnosti u znanosti. Zauzevši poziciju zagovaranja ženskog iskustva i promocije "marginalnih" glasova, feministička antropologija otvorila je pitanja kvalitete holističkih spoznaja o ljudskom društvu. Od svog utemeljenja u sedamdesetim godinama devetnaestog stoljeća feministička antropologija razvija se kao antropološka grana na američkim i europskim sveučilištima. U godinama koje su slijedile kolaps komunizma, feministička znanstvena paradigma stekla je svoje sljedbenike u postsocijalističkim zemljama koje su uvele ženske studije u sveučilišne programe. Hrvatska je jedna od posljednjih zemalja u regiji i među posljednim postsocijalističkim zemaljama koja u 21. stoljeću nije integrirala ženske studije u Sveučilište. Ipak, posljednih deset godina hrvatske nevladine organizacije su razvile niz vanakademskih obrazovnih programa ženskih studija koji su popunjavali prazninu u sveučilišnim programima. Uvođenje predmeta iz feminističke antropologije na Odsjeku za etnologiju i kulturnu antropologiju osigurava inovativnu znanstvenu optiku i obogaćivanje nastavnih programa u skladu s preporukama novog Zakona o ravnopravnosti spolova, članak

14., koji kaže da sadržaji rodnostudijskih programa trebaju ponuditi nova nediskriminatorna znanja, te pridonijeti uklanjanju spolne/rodne nejednakosti i rodnih stereotipa u obrazovanju. Isto tako, Zakon navodi da je sustavno obrazovanje o ravnopravnosti spolova obvezujuće za sva državna tijela, pravne osobe s javnim ovlastima, posebice obrazovne ustanove. Kombiniranjem znanstvenih tradicija etnologije i feminizma, predmet iz Uvoda u feminističku antropologiju cilja ne samo integraciji ženskih studija u Sveučilište, već i prepoznavanju feminističkih doprinosa etnologiji i antropologiji kao znanosti u Hrvatskoj.

Razvoj ovog predmeta povezan je i s promjenama kurikuluma koje su potaknuta procesima približavanja Hrvatske Europskoj uniji i konačnoj primjeni Bolonjske deklaracije, te se pojavljuje kao krucijalan za demokratizaciju visokog obrazovanja u Hrvatskoj.

Predmetom će se studenti uputiti u povijest, teorije i metodologiju feminističke antropologije.

Očekuje se da će studenti dobiti spoznaje o različitosti ženskih iskustava kontrastiranjem univerzalističkih i partikularnih spoznaja u ženskoj antropologiji. Predmet će ohrabrivati studente u razvoju kritičkog i refleksivnog mišljenja, senzibilizirati ih za pitanja odnosa moći i konteksta proizvodnje znanstvenih spoznaja. U okviru predmeta poticat će se individualni studentski istraživački projekti iz područja feminističke antropologije, u kojima će studenti primijeniti novostečena znanja iz feminističke antropološke teorije i metodologije. Također će se poticati diskusija o potrebi socijalnih promjena i poštovanju prema kulturnim, spolnim, rodnim, rasnim, nacionalnim, dobnim, socijalnim i drugim različitostima. Kolegij će poticati pravo na različitost i heteroglosiju kao preduvjet demokratičnog akademskog mišljenja.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Predmet Uvod u feminističku metodologiju osmišljen je kao kombinacija predavanja i seminara u kojima se razrađuju pojedine nastavne teme. Kritičkim čitanjima teksta, tjednim pripremama za predavanja, reakcijskim tekstovima i seminarskim diskusijama studenti se tijekom cijele godine pripremaju za završni ispit i zadovoljavaju kriterij kontinuiranog rada u okviru predmeta.

4. POPIS LITERATURE:

a) Obvezna literatura:

Ardener, Sh. The Social Anthropology of Women and Feminist Anthropology. // Anthropology Today. 1, 5(1985), str. 24-26.

Behar, R. Translated Women : Crossing the Border With Esperanza Story. Boston : Beacon Press, 1993.

Behar, R. Introduction : “Out of exile”. // Women Writing Culture /uredile Ruth Behar i Deborah Gordon. Berkeley and Los Angeles : University of California Press, 1995. Str. 1-29.

Butler, J. Nevolje s rodom : Feminizam i subverzija identiteta. Zagreb: Ženska Infoteka, 2000 (1990). Str 11-46.

Beauvoir, S. Drugi pol. Beograd : BIGZ, 1982.

Bordo, S. Feminizam, postmodernizam i skepsa spram roda. // Feminizam/Postmodernizam / uredila Linda Nicoloson. Zagreb : Ženski studiji, 1999. Str.119-138.

Chakravorty Spivak, G. Can the Subaltern Speak? // The American Tradition in Qualitative Research I. / uredili Denzin, N. K. i Lincoln, Y. S. London : Sage Publication, 2001 (1988). Str. 321-327.

Lutz, C. The Gender of Science. // Women Writing Culture / uredile Ruth Behar i Deborah Gordon. Berkeley and Los Angeles : University of California Press, 1995. Str. 249-266.

Damjanović, S.; Džaja Vrban, N. Pojmovnik ženske terminologije. Zagreb : Ženska infoteka, 2000.

Harding, S. The Science Question in Feminism. Ithaca and London : Cornell University press, 1986.

Heider, K. G. The Rashomon Effect : When Ethnographies Disagree. // American Anthropologist. 90(1988), str. 73-81.

Kessler, S. J.; McKenna, W. Gender : An Ethnometodological Aproach. Chicago and London : University of Chicago Press, 1985(1978).

Mohanty Talpade, Ch. Under Western Eyes : Feminist Scholarship and Colonial Discourses. // Gender : Readers in Cultural Criticism /uredila Anna Tripp. London : Palgrave, 2000. Str. 51-71.

Nicholson, L. J. (ur.) Uvod. // Feminizam/Postmodernizam. Zagreb : Liberata/Ženski studiji, 1999 (1990). Str. 7-19.

Oakley, A. Interviewing Women : A Contradiction in Terms. // The American Tradition in Qualitative Research III. / uredili Denzin, N. K. i Lincoln, Y. S. London : Sage Publication, 2001. Str. 11-33.

Papic, Zarana; Sklevicky, L. Uvod : Antropologija žene-Novi horizonti. // Antropologija žene / uredile Zarana Papic i Lydia Sklevicky. Beograd : Prosveta, 1983. Str. 7-32.

Prica, I. Women Doing a Man's Job : Gender and Authority in Croatian Ethnology. // Narodna umjetnost. 39/1(2002), str. 151-167.

Sklevicky, L. Konji, žene, ratovi. Zagreb : Druga, 1996.

Škokić, T. Feministička antropološka kritika: od univerzalizma do razlike. // Etnološka tribina. 24(2001), str. 5-19.

Škokić, T.; Jambrešić Kirin, R. (ur.) Između roda i naroda. Centar za ženske studije, 2004.

Stacey, J. Can there be feminist ethnography. // Women's Studies international forum. 11, 1(1988), str. 21-27.

Strathern, M. An Awkward Relationship: The Case of Feminism and Anthropology. // Signs 12, 2(1987), str. 276-292.

Visweswaran, K. Histories of Feminist Ethnography. // Annual Review of Anthropology. 26(1997), str. 591-621.

Visweswaran, K. Defining Feminist Ethnography. // Fictions of Feminist Ethnography. Minneapolis and London : University of Minnesota Press, 1994. Str. 17- 39.

b) Preporučena literatura:

Abu-Lughod, L. Introduction. // Writing Womens's World : Bedouin Stories. Berkeley and Los Angeles : University of California Press, 1993. Str. 1-42.

Anderson, K.; Jack D. C. Learning to listen : Interview Techniques and Analyse. // Oral History reader / uredili Robert Perks i Alistar Thomson. London and New York : Routledge, 1998. Str. 156-171.

Babcock, B. A. "Not in the Absolute Singular": Rereading Ruth Benedict. // Women Writing Culture / uredile Ruth Behar i Deborah Gordon. Berkeley and Los Angeles : University of California Press, 1995. Str. 104-129.

Bachofen, J. J. Myth, Religion and Mother Right. Sremski Karlovci, 1990.

Bateson, G.; Mead M. Margaret Mead and the Gregory Bateson on the Use of the Camera in Anthropology. // Studies in the Anthropology of Visual Communication. 4(1978), str. 78-80.

Bhavani, K.-K. Tracing the countours: Feminist Research and Feminist Objectivity. // Women's Studies International Forum. 16(1993), str. 95-104.

Blee, K. Evidence, Empathy and Ethics : Lessons from Oral Histories of the Klan. // Oral History reader /uredili Robert Perks i Alistar Thomson. London and New York : Routledge, 1998. Str. 333-343.

Borland, K. That is not what I said : Interpretative conflicts in oral narrative research. // Oral History reader / uredili Robert Perks i Alistar Thomson. London and New York : Routledge, 1998. Str. 320-332.

Bratton, A. Feminist Anthropology. History. Theory. http://www.indiana.edu/~wanthro/fem.htm

Butler, J. Bodies that Matter : On the Discursive Limits of Sex. New York and London : Rutledge, 1993. Str. 1-23.

Charnow, E. S. The Performative Visual Anthropology Films of Zora Neale Hurston. // Film Criticism. 23(1998), str. 38-47.

Devault, M. L. Talking and Listening from women's Standpoint : Feminist Strategies for Interviewing and Analysis. // Social Problems. 37, 1(1990), str. 96-116.

Harding, S. Is there a Feminist Method? // Feminism & Science. / ur. N. Thuana. Bloomington : Indiana University Press, 1987. Str. 17-32.

Hartsock, N. The feminist standpoint: developing the ground for a specifficaly feminist historical materialism. // Feminism and Methodology / uredila Sandra Hearding. Bloomington : Indianna University Press, 1987 (1983). Str. 157-180.

Hernandez, G. Multiple subjectivities and strategic positionality : Zora Neale Hurston's Experimental ethnographies. // Women Writing Culture / uredile Ruth Behar i Deborah Gordon. Berkeley and Los Angeles : University of California Press, 1995. Str. 148-165.

http://sscl.berkely.edu

http://www.feminist.com/resources/artspeech/

Irigray, Luce Is the Subject of Science Sexed? // Feminism & Science/ ur. N. Tuana. Bloomington : Indiana University Press, 1989. Str. 58-68.

Lamphere, L. Feminist Anthropology : The Legacy of Elsie Clews Parsons. // Women Writing Culture / uredile Ruth Behar i Deborah Gordon. Berkeley and Los Angeles : University of California Press, 1995. Str. 85-103.

Ochs, E.; CAPPS, L. Narrating self. // Annual Review of Anthropology. 1996., str. 19-43.

Okely, J.; Callawey, H. Anthropology and Autobiography. London : Routledge, 1992.

Ortner, Sh. B. Is Female to Male as Nature is to Culture. // Anthropology of Women / uredile Zorana Papic i Lydia Sklevicky. Beograd : Prosveta, 1983(1973). Str. 152-183

Ortner, Sh.; Whitehead, H. (ur.) The Cultural Construction of gender Sexuality. Cambridge : Cambridge University Press, 1981.

Rohrlich-Leavit, R.; Sykes B., Weatherford, E. Aboriginal Women: Male and Female Perspectives. // Toward an Anthropology of Women / uredila Rayna Reiter R. New York : Monthly Review Press, 1975. Str. 110-126.

Said, E. Orijentalizam. Zagreb : Konzor, 1978 (1999).

Sandoval, C. U.S. third world feminism: the Theory and Method of Oppositional consciousnes in the post-modern world. // Genders. 10(1991), str. 1-24.

Sangster, J. Telling Our Stories. Feminist Debates and the Use of Oral History. // Oral History reader / uredili Robert Perks i Alistar Thomson. London and New York : Routledge, 1998. Str. 87-100.

Schulamit, R. Feminist Methods in Social research. Oxford University Press, 1992.

Shohat, E. Gender and Culture of Empire : Toward a Feminist Ethnography of the Cinema. // Visions of the East. Orientalism in the Film / uredili M. Bernstein and G Studlar. London, 1997. Str. 19-66.

Shostak, M. 'What the Wind won't take away' The Genesis of Nisa-The Life and Works of a !Kung Woman. // Oral History reader / uredili Robert Perks i Alistar Thomson. London and New York : Routledge, 1998. Str. 402-413.

Sterling Fausto, A. Putting woman in her (evolutionary) place. // Miths of Gender : Biological Theories on Women and Men. Anne Fausto Sterling. Basic Books : New York, 1992 (1985). Str. 157-204.

Stoler, A. L. Carnal Knowledge and Imperial Power : Gender, Race, and Morality in Colonial Asia. // Gender at the Crossroads of Knowledge : Feminist Anthropology in the postmodern Era / uredila Micaela di Leonardo. London : University of California Press, 1991. Str. 51-101.

Talal, A. (ur.) Anthropology and the Colonial Encounter. New York : Humanity Books, 1973.

Warren, C. A. B. Gender Issues in Field Research. Newbury Park : Sage, 1988.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

Predviđa se da studenti u okviru predmeta kontinuirano rade na čitalačkim obvezama i reakcijskim testovima. Završno testiranje obavlja se u obliku eseja (pismenog rada koji se piše kod kuće), u dužini 10 – 15 stranica. Kumulativna ocjena sastoji se od zbroja pojedinih studentskih obveza. Studenti moraju pokazati

zadovoljavajuću aktivnost tijekom cjelokupnog trajanja predmeta kako bi bili zadovoljili obveze u predmetu i postigli pravo na ocjenjivanje.

Studentske obveze izražene u postotku su sljedeće:

tjedni reakcijski testovi (500 riječi)	20 %
aktivno sudjelovanje u nastavi, diskusijama	10 %
prisustvovanje nastavi	10 %
završni esej: studenti su dužni predati prijedlog teme krajem prve polovice predmeta, a finalni esej pripremaju do kraja nastave	60 %

Neetičko akademsko ponašanje i krivotvorenje, poput: zakašnjelih predaja radova, krivotvorenja navoda ili preuzimanja tuđih radova bez navođenja autorstva, kao i drugi oblici neakademskog ponašanja utjecat će na snižavanje ukupne ocjene. Ozbiljni etički prekršaji tretirati će se po statutu Akademske ustanove.

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Kontinuirano praćenje kvalitete nastave osigurat će se dvama sredstvima. Eksternu kontrolu provodit će ekspert Rodnih studija, CEU, Budimpesta, koji će procijeniti kako razradu silabusa, tako i izvođenje nastave i testiranje studenata.

Interne oblike kontrole provodi nastavnik putem upitnika razdijeljenih studentima na početku i kraju održavanja predmeta. Studentski komentar i ocjena rada nositelja kolegija ticat će se opsega studentske opterećenosti, zamišljenih i ostvarenih očekivanja od predmeta, načina izvođenja nastave, kao i ostalih elemenata relevantnih za principe poboljšanja kvalitete obrazovanja.

IDENTITETI MANJINSKIH KULTURA

Nositeljica kolegija: doc. dr. sc. Milana Černelić

Suradnica u nastavi: asist. Marijeta Rajković

Trajanje predmeta: jedan semestar, dodiplomski studij

Status predmeta: izborni

Satnica: 1+2 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ KOLEGIJA

U prvom dijelu predmeta, kroz relevantne autore zapadnoeuropske, američke i hrvatske provenijencije, nakana je prikazati kategorije pripadnosti i odnošenja prema drugima u svakodnevici. Nakon što studenti dobiju uvid u teorijska pitanja o nacionalnom, etničkom, subetničkom, regionalnom i višeslojnom identitetu, potiče se njihovo aktivno sudjelovanje u radu kroz pisanje reakcijskih tekstova vezanih uz pojedine razine identiteta. Svaki student dužan je napisati kraći tekst koristeći sekundarnu literaturu. U okviru predmeta prezentiraju se seminari i diskutira o navedenim razinama identiteta. Primjer primjene metodologije/pristupa dat će se kroz studiju slučaja istraživanja češke nacionalne manjine u Hrvatskoj.

U drugom i trećem dijelu predmeta studenti prema vlastitom afinitetu odabiru temu vlastitog istraživanja (na primjeru češke nacionalne manjine u Hrvatskoj) te primjenjuju osnovne pojmove i postavke teorija identiteta. Pri izradi rada studenti će istodobno svladati metodologiju i tehnike etnološkog istraživanja manjinskih kultura i vještinu tekstualnog prikazivanja znanstvenih rezultata. Seminarske radove razvrstat će se u tematske cjeline po kojima će ih studenti izlagati u radioničkom tipu nastave. Svaka radionica uključivat će, uz studentska izlaganja, diskusiju i valorizaciju radova.

Kroz predmet se tematiziraju pitanja: zadržavanje manjinskog kulturnog identiteta; promjena nacionalnog identiteta; ima li grupa pojedinaca, pretvorena u nacionalnu manjinu, jednu kulturu i možemo li je istražiti kao cjelinu; je li etnička grupa skup dogovorno/nasljedno udruženih identiteta, koja ima iste vrijednosne norme; što uopće određuje etničku grupu.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Kroz predmet se dobiva uvid u nastajanje manjinskih (nacionalnih i etničkih) skupina, odnosno uvid u pitanje kako se povijesne promjene na globalnoj razini odražavaju na mikrorazini, na kulturu i svakodnevicu konkretne manjinske skupine. Cilj predmeta je upoznavanje studente s osnovnim pojmovima i postavkama teorija identiteta (nacionalnog, etničkog, subetničkog, regionalnog, višeslojnog), kao i s mogućnostima primjene ovih koncepata u suvremenim istraživanjima, kako tradicijske, tako i suvremene kulture. Pritom će se od studenata očekivati uključivanje ovih znanja i provjera njihove učinkovitosti tijekom vlastitog terenskog istraživanja i arhivskoga rada, pri čemu će studenti istodobno svladati metodologiju i tehnike

etnološkog istraživanja, vještinu tekstualnog prikazivanja znanstvenih rezultata, izlaganja pred javnošću te diskusije. Identitet je proces, u suvremenom društvu pokretljiv, višestruk, osoban i podložan promjenama. Prihvatimo li da je identitet u određenom povijesnom i političkom trenutku društveno konstruiran, pitanje postaje kako je i zašto u tom trenutku i u tom kontekstu proizveden, održan ili odbačen neki identitet i tko je promotor takvog identiteta. Uvođenje ovoga kolegija doprinosi razvijanju tolerancije, prihvaćanju različitosti te razumijevanju konflikata u suvremenom društvu.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Nastava je podijeljena u predavanja i seminare. Na predavanjima će se kritičkim osvrtom na radove relevantnih teoretičara i na glavne postavke teorija identiteta dati uvid u mogućnosti proučavanja etničkih manjina. Na seminarima će se predstavljati studije slučaja, a diskusije organizirati radioničkim tipom nastave, za koje će se studenti unaprijed pripremiti redovitim praćenjem sekundarne literature, izradom reakcijskog teksta te pripremom vlastitog istraživanja vezanog uz češku nacionalnu manjinu. Izrada studentskog rada bit će rezultat terenske nastave, a temeljit će se na vlastitom terenskom istraživanju ili radu na primarnim izvorima. U zadnjem dijelu kolegija studenti izlažu vlastite radove, nakon čega slijedi diskusija te valorizacija rada ostalih studenata.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Banovac, B. Društvena pripadnost, identitet, teritorij. Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 1998. (odabrana poglavlja)

Čačić-Kumpes, J. Kultura, etničnost, identitet. Zagreb : Institut za migracije i narodnosti, Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo, 1999. (izabrani radovi)

Katunarić, V. Sporna zajednica. Zagreb : Naklada Jesenski i Turk Hrvatsko sociološko društvo, 2003. (odabrana poglavlja)

Matušek, J. Česi u Hrvatskoj. Daruvar : Jednota, 1996. (odabrana poglavlja)

b) Preporučena literatura:

Anderson, B. Nacija: zamišljena zajednica. Zagreb : Školska knjiga, 1990.

Banac, I. Nacionalno pitanje u Jugoslaviji. Zagreb : Globus, 1995.

Banovac, B. Modernizacijski procesi i oblici teritorijalne pripadnosti. // Društvena istraživanja : Časopis za opća društvena pitanja. 27(1977), str. 23-47.

* * * Društvena pripadnost, identitet, teritorij. Pravni fakultet Sveučilišta u Rijeci, 1998.

Barth**,** F. Introduction. // Ethnic, Groups and Boundaries. Oslo : Universitetsfor laget, 1982. Str. 9-38.

Čapo Žmegač, J. Objektivni i subjektivni čimbenici identifikacije sa zajednicom. // Studia ethnologica Croatica. 20(1997), str. 69-82.

Gellner**,** E. Nacije i nacionalizam. Zagreb : Politička kultura, 1998.

Grbić, J. Identitet, jezik i razvoj. Zagreb : Institut za etnologiju i folkloristiku, 1994.

* * * Jezik i govor kao komponente pripadnosti zajednici (ogled o jeziku i identitetu). // Etničnost, nacija, identitet. Zagreb : Institut za migracije i narodnosti, Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo, 1998. Str. 181-189.

Heroldova**,** I. Godišnji običaji daruvarskih Čeha. // Narodna umjetnost. 8(1971), str. 199-250.

Heršak, E. Leksikon migracijskog i etničkog nazivlja. Zagreb : Institut za migracije i narodnosti, Školska knjiga, 1998.

*** * *** Etničnost i povijest, Zagreb : Institut za migracije i narodnosti, Naklada Jesenski i Turk, Hrvatsko sociološko društvo, 1999. (odabrati poglavlja)

Kalapoš, S. Identitet, etnicitet i regionalizam. // Rock po Istrijanski. Zagreb : Jesenski i Turk, 2002, str. 119-146.

Katunarić, V. Sporna zajednica, Zagreb : Naklada Jesenski i Turk Hrvatsko sciološko društvo, 2003.

Milardović A.; Vukić, A. Manjine u Evropi. Dokumenti. Zagreb : Institut za migracije i narodnosti, 1988.

Prica, I. Razlaganje kulturnog identiteta. // Simboli identiteta, studije, eseji, građa. Zagreb: Biblioteka hrvatskog etnološkog društva, 1991, str. 72-77.

Rihtman Auguštin, D. Etnologija i etnomit. Zagreb : Publica, 2002.

Segalen, M. Drugi i sličan : Pogledi na etnologiju suvremenih društava. Zagreb : Jesenski i Turk, 2002.

Smith, A. D. National identity. University of Nevada press, 1991.

5. NAČINI POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

Od studenata se očekuje redovito pohađanje i priprema zadane sekundarne literature, aktivno sudjelovanje u raspravama i radu seminara, pisanje jednog reakcijskog teksta, predaja i izlaganje seminarskog rada koji se temelji na vlastitom terenskom istraživanju ili radu na primarnoj građi.

Nabrojene aktivnosti sačinjavaju konačnu ocjenu prema sljedećim odnosima:

redovito pohađanje nastave	20 %
aktivnost u radu seminara, posebice sudjelovanje u diskusiji	20 %
psanje rekreacijskog teksta	20 %
izrada i izlaganje seminarskog rada	40 %

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Osigurat će se interna kontrola kvalitete nastave, praćenjem studentskih reakcija na rad u okviru predmeta. Vrednovanje će se provesti na osnovu dvaju upitnika, jednog na početku nastave, pri čemu će se procijeniti očekivanja i potrebe studenata, a drugog na kraju, pri čemu će se ocjenjivati je li predmet pridonio razvijanju zadanih općih i specifičnih kompetencija.

ANTROPOLOGIJA DRUŠTVENOG SJEĆANJA

Nositeljica predmeta: doc. dr. sc. Tihana Petrović Leš

Suradnica u predmetu: asist. Nevena Škrbić Alempijević

Trajanje kolegija: jedan semestar, dodiplomski studij

Status predmeta: izborni

Satnica: 1+3 (P+V)

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

Antropologija društvenog sjećanja je jednosemestralni izborni predmet na dodiplomskom dijelu studija etnologije i kulturne antropologije. U predmetu će se razmatrati uloga "kolektivnog", odnosno "društvenog sjećanja" u suvremenom društvu, s posebnim osvrtom na hrvatske primjere. Analizirat će se procesi kojima zajednice iz ukupnosti povijesnih zbivanja izabiru odgovarajuće fragmente te ih čine osnovicom za konstruiranje grupnog identiteta, dok druge povijesne epizode "kolektivno zaboravljaju". Predmet se ne bavi prikazivanjem činjenica iz recentne povijesti, već mitovima i naracijama, predodžbama o prošlosti koje se konstruiraju unutar suvremenog društvenog i političkog konteksta.

U prvom dijelu predmeta studenti će se upoznati s temeljnim pojmovima i razvojem ovog interdisciplinarnog područja istraživanja, koje se od pedesetih godina 20. stoljeća naovamo ostvaruje dodirom antropologije s poviješću, psihologijom i informacijskim znanostima. U drugom dijelu prikazat će se mjesta i načini produkcije društvenog sjećanja (primjerice spomenici, muzeji, groblja, arhivi itd.) te odnos zajednice i kulturne prakse koja se aktivira posjetom takvim mjestima. U zaključnom dijelu predmeta raspravljat će se o oblicima obilježavanja i perpetuiranja kolektivnog sjećanja, kroz komemorativne svečanosti, pisanje biografija i autobiografija i sl. Analizirat će se i dinamika kolektivnog pamćenja. Razmatrat će se, naime, kako se pri smjenama političkih sustava stvara novo društveno sjećanje, dok se prethodnom atribuiraju negativne konotacije, pri čemu dolazi do "bitki" različitih kolektivnih sjećanja.

Dio seminara činit će prezentacija rezultata studentskih istraživanja.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Cilj predmeta je studente upoznati s osnovnim pojmovima i pristupima antropologije društvenog sjećanja, kao i s primjenjivošću ovih spoznaja na razumijevanje konflikata u suvremenom društvu. Od studenata će se očekivati primjenjivanje ovih teorijskih postavki u konkretnim istraživačkim situacijama, tijekom vlastitog terenskog i studijskog rada, koji će se odnositi na mjesta u Hrvatskoj uz koje se vezuje određeno kolektivno sjećanje. Pritom će studenti svladavati metodologiju i tehnike etnološkog istraživanja, kao i vještinu tekstualnog prikazivanja znanstvenih rezultata. Naglasak će biti na razvijanju kritičkog mišljenja i problemskom pristupanju izvorima.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Predmet će se izvoditi u 30 sati (4 sata tjedno). Nastava će biti podijeljena u predavanja (1 sat tjedno) i seminare (3 sata tjedno). Na predavanjima će se kritičkim osvrtom na radove odabranih teoretičara iznijeti osnovni pojmovi i pristupi antropologije društvenog sjećanja. Na seminarima će se prikazivati studije slučaja, pri čemu će se analizirati mogućnosti primjene teorijskih postavki u konkretnim istraživačkim situacijama. Rasprave na seminarima organizirat će se radioničkim tipom nastave, za koje će se studenti unaprijed pripremati redovitim čitanjem i usmenim prezentiranjem sekundarne literature, izradom reakcijskih tekstova te pripremom i izvođenjem vlastitog istraživanja vezanog uz temu kolegija. Izrada studentskog seminarskog rada bit će rezultat terenske nastave, odnosno, temeljit će se na vlastitom terenskom istraživanju te radu na primarnim izvorima.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Connerton, P. Kako se društva sjećaju. Zagreb : Antibarbarus, 2004.

Frykman**,** J. Making Sense of Memory: Monuments and Landscape in Croatian Istria. // Ethnologia Europaea. 33:2(2004), str. 107-120.

Jambrešić Kirin, R.; Povrzanović, M. (ur.) War, Exile, Everyday Life : Cultural Perspectives. Zagreb : Institut za etnologiju i folkloristiku, 1996. (odabrana poglavlja)

Jambrešić Kirin**,** R. The politics of Memory in Croatian Socialist Culture: Some Remarks. // Narodna umjetnost. 41/1(2004), str. 125-143.

Lowenthal, D. The Past is a Foreign Country. Cambridge : Cambridge University Press, 1986. (odabrana poglavlja)

b) Preporučena literatura:

Anderson, B. The Spectre of Comparisons : Nationalism, Southeast Asia and the World. London : Verso, 1998.

Bachelard, G. The Poetics of Reverie: Childhood, Language, and the Cosmos. Boston : Beacon Press, 1969.

Ballinger, P. History in Exile : Memory and Identity at the Borders of the Balkans. Princeton and Oxford : Princeton University Press, 2002.

Bet-El, I. Unimagined communities: the Power of Memory and the Conflict in Former Yugoslavia. // Memory & Power in Post-War Europe. Studies in the Presence of the Past / uredio Jan-Werner Müller. Cambridge : Cambridge University Press, 2002.

Burke**,** P. History as Social Memory. // Memory, history, culture and the mind / uredio Thomas Butler. Oxford : Blackwell, 1989. Str. 97-113.

Coombes, A. E. History after apartheid : Visual Culture and Public Memory in a Democratic South Africa. Johannesburg : Wits University Press, 2003.

Čale Feldman, L.; Prica, I.; Senjković, R. (ur.) Fear, Death and Resistance, An ethnography of war, Croatia 1991-1992. Zagreb : Institut za etnologiju i folkloristiku, Matrix Croatica, X-Press, 1993.

Frykman, J. Place for Something Else: Analysing a Cultural Imaginary. // Ethnologia Europaea. 32:2(2002).

Frykman, J. Between History and Material Culture : On European Regionalism and the Potentials of Poetic Analysis. // Being There : New Perspectives on Phenomenology and the Analysis of Culture /uredili Jonas Frykman i Nils Gilje. Lund : Nordic Academic Press, 2003.

Giddens, A. Modernity and Self-Identity : Self and Society in the Late Modern Age. Cambridge : Polity Press, 1991.

Gillis, J. (ur.) Commemorations : The Politics of National Identity. New Jersey : Princeton UP, 1994.

Goldstein, I. Croatia : A History. London : Hurst & Company, 1999.

Halbwachs, M. The Collective Memory. New York i London : Harper i Row, 1980.

Hobsbawm, E.; Ranger, T. (ur.) The Invention of Tradition. Cambridge : Cambridge University Press, 1992.

Jambrešić Kirin, R. Svjedočenje i povijesno pamćenje: o pripovjednom posredovanju osobnog iskustva. // Narodna umjetnost. 32/2(1995), str. 165-185.

Jambrešić Kirin, R. Women Partisans as Willing Executioners in Croatian Popular Memory of the 1990s. // The Balkans in Focus. Cultural Boundaries in Europe / uredili Sanimir Resić & Barbara Törnqvist Plewa. Lund : Historiska Media, 2002.

Kaplan, R. D. Balkan Ghosts: A Journey through History. New York : Vintage Departures, 1994.

Müller, J. W. Introduction: The power of memory, the memory of power and the power over memory. // Memory & Power in Post-War Europe: Studies in the Presence of the Past / uredio Jan Werner Müller. Cambridge : Cambridge University Press, 2002.

Nuttall, S.; Coetzee, C. Negotiating the past. The making of memory in South Africa. Oxford : Oxford University Press, 1998.

Nuttall, S.; Michael, C.-A. (ur.) Senses of culture : South African culture studies. Cape Town : Oxford University Press Southern Africa, 2000.

Povrzanović, M. Vrijeme stradanja i prostori pripadanja : Etnološko promišljanje identiteta u ratu. // Dubrovnik. IX, 1(1998), str. 118-140.

Povrzanović, M. The Imposed and the Imagined as Encountered by Croatian War Ethnographers. // Current Anthropology. 41/2(2000), str. 151-162.

Rappaport, J. The Politics of Memory. Cambridge : Cambridge University Press, 1990.

Resić, S.; Törnquist-Plewa, B. (ur.) The Balkans in Focus : Cultural Boundaries in Europe. Lund : Nordic Academic Press, 2002.

Saunders, N. J. Bodies of Metal, Shells of Memory: 'Trench Art' and the Great War Re-cycled. // The Material Culture Reader / uredio Victor Buchli. Oxford : Berg Books, 2002.

Senjković, R. Lica društva – likovi države. Zagreb : Institut za etnologiju i folkloristiku, 2002.

Stewart, P. J.; Strathern, A. (ur.) Landscape, Memory and History : Anthropological Perspectives. London : Pluto Press, 2003.
Turner, V. Social Dramas and Stories about Them. // *On Narrative* / ur. J. W. T. Mitchell. Chicago i London : University of Chicago Press, 1981.
Verdery, K. The Political Lives of Dead Bodies. New York : Columbia University Press, 1999.
Watson, R. S. (ur.) Memory, History and Opposition. Santa Fe : School of American Research Press, 1994.
Zemon Davis, N.; Starn, R. Introduction. // Representations. 26(1989), Special Issue: Memory and Counter-Memory. Berkeley : University of California Press.
Žižek, S. Welcome to the Desert of the Real. London : Verso, 2002.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

Od studenata se očekuje: redovito pohađanje nastave, priprema i problemsko izlaganje zadane sekundarne literature, aktivno sudjelovanje u raspravama i radu seminara, pisanje dvaju reakcijskih tekstova, predaja u pismenom obliku te usmeno prezentiranje seminarskog rada koji se temelji na vlastitim terenskim istraživanjima i studijskom radu, polaganje pismenog ispita esejskog tipa uz otvorenu knjigu.

Navedene aktivnosti sačinjavaju konačnu ocjenu u sljedećim odnosima:

pisanje dvaju reakcijskih tekstova	20 %
izrada i prezentacija seminarskog rada	30 %
polaganje pismenog ispita	50 %

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Za osiguranje kvalitete kolegija odredit će se vanjski konsultant koji se bavi pitanjima društvenog sjećanja, član međunarodnog projekta "The Politics and Poetics of Place: the Actualization of Myth, Memory and Monuments in the Modern Context", koji se provodi na Odsjeku za kulturalne studije i povijest umjetnosti, Sveučilište u Bergenu, Norveška. Vrednovanje konsultanta odnosit će se na ocjenjivanje strukture kolegija, pregledavanje silabusa, kao i praćenje uspješnosti izvedbe kolegija, prisustvovanjem određenom broju nastavnih sati.

Uz to, osigurat će se i interna kontrola kvalitete nastave, praćenjem studentskih reakcija na rad u okviru predmeta. Vrednovanje će se provesti na osnovu dvaju upitnika, jednog na početku nastave, pri čemu će se procijeniti očekivanja i potrebe studenata, a drugog na kraju, pri čemu će se ocjenjivati je li kolegij pridonio razvijanju zadanih općih i specifičnih kompetencija.

NARODI I KULTURE SJEVERNE AMERIKE

Nositeljica predmeta: struč. sur. dr. sc. Manda Svirac

Trajanje predmeta: jedan semestar, dodiplomski studij

Status predmeta: izborni

Satnica: 2+2 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

Na predavanjima se studente upoznaje s gradivom koje obuhvaća pregled naroda i kultura predkolumbijskih stanovnika Sjeverne Amerike prema regionalnom principu. Nakon kratkog povijesno-geografskog prikaza, prelazi se na raščlambu, najprije indijanskih, a zatim ostalih arktičkih (eskimskih) naroda i kultura.

Indijanski kulturni areali obuhvaćaju sljedeće skupove:

- Kalifornijski
- Jugozapadni
- Jugoistočni, istočni (ili Indijance šuma ili Atlanski skup)
- Prerijski
- Sjeverozapadni
- Kanadski lovci

- Inuiti (Eskimi)

Nakon pregleda etničko-jezične slike svakog areala i njihovog lociranja u prostoru, ukazuje se na značenje cjelokupne kulture po sadržaju, tj. upoznaje se materijalni, društveni i duhovni aspekt kulture. Posebice se podcrtavaju oni elementi koji su značajni za pojedine narode i skupine, problematika njihova podrijetla ili nastanka putem migracija i miješanja stanovništva i dr.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Predmet Narodi i kulture Sjeverne Amerike prilog je Etnokulturnoj slici svijeta prema regionalnom principu. Cilj je nastave studentima pružiti što šire i dublje poznavanje onih sadržaja kojima se bavi etnologija. Usvajanjem činjenica i nekih pojmova, student stječe mogućnost šireg obrazovanja i znanja, služeći se literaturom i dostignućima tehnike koji su na raspolaganju za upoznavanje naroda i kultura u nestajanju.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Predmet se izvodi kroz predavanja i seminare. Na kraju semestra na temelju raznih izvora podataka (terena, video materijala, muzejskih zbirki, literature...) studenti u obliku eseja predaju rad koji je uvjet za usmeni dio ispita.

Na predavanju se koriste video materijali pohranjeni u arhivi Odsjeka, preslike iz knjiga i drugi pisani tragovi te usmena izlaganja.

POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Birket-smith, K. Die Eskimos. Zürich, 1948. (odabrana poglavlja)

Driver, H. E. Indians of the North America. 2. izd. Chicago, 1969.

Skupina autora. Susret svjetova (1492 - 1992) : Hrvati i Amerike. ŠK, 1992. (izbor)

Kolumbo, K. Putovanje u novi svijet : Dnevnici – pisma. Zagreb, 1992. (izbor)

Lips, E. Knjiga o Indijancima.Zagreb : Naprijed, 1959.

Zorić, D. Misionari i kulture drugih, Sarajevo, 2000. (odabrana poglavlja)

Časopis

Književna smotra : Časopis za svjetsku književnost. god. 23, br. 81-82(1991).

b) Preporučena literatura:

Boas, F. Um primitivnog čoveka. Beograd, 1982.

Ceram, C. W. Der erste Amerikaner. // Das Rätsel des vor-kolumbischen Indianers, Reinbek bei Hamburg : Rowohlt Verlag,, 1972.

Chevalier, J.; Gheerbrant, A. Rječnik simbola. Zagreb, 1987.

Collier, J. Indians of the America. New York, 1954.

Deloria, V. Jr. God is Red.New York, 1975.

Dorsey, G. A. Traditions of the Caddo. Washington, 1905.

Downs, J. F. The Navajo. New York, 1972.

Eastman (Okijesa), Ch. A. Aus dem Leben der Prärie-Indianer. Berlin, 1925.

Eliade, M. Šamanizam. Beograd, 1983.

Feest, Ch. F. Iskusstvo korennyh narodov severnoj Ameriki. Moskva, 1985.

Gerber, P. R.; Ammann, G. Die Prärie -und Plains-Indianer. Zürich, 1987.

Goddard, P. E. Indians of the Nortwest Coast. New York, 1924.

Grupa autora. Ljudstva sveta. knj. V. Ljubljana, 1980.

Haberlandt, W. Nordamerika.Baden-Baden : Kunst der Welt, 1965.

Haviland, W.A. Kulturna antropologija. Jastrebarsko : Naklada Slap, 2004. (odabrana poglavlja)

Hultkrantz, A. The Religions of the American Indians. Berkeley, 1979.

Jonston, B. Und Manitu erschuf die Welt : Mythen und Visionen der Ojibwa. Düsseldorf, 1979.

Korade, M.; Aleksić, M.; Matoš, J. Ferdinand Konščak. // Isusovci i hrvatska kultura. Zagreb, 1993. Str. 181-185.

Lame Deer; Erdos, R. Tacca Ushte : Medizinmann der Sioux. München, 1979.

Lowie, R. H. The Crow Indian. New York, 1956.

Marquis, A. A Guide to Americas Indians: Ceremonials, reservations and Museums. Norman : University of Oklahoma Press, 1974.

Morgan, H. L. Drevno društvo. 2. dio. Beograd, 1981. Str. 69-121.

Morison, S. E The European discovery of America : The northen voyages A. D.500-1600.

Müller, W. Die Religion der Indianervölker Nordamerikas. // Die Religionen des alten Amerika. Stuttgart, 1961.

Perrot, N. Mémoire sur les moeurs, coutumes et religions des sauvages de l'Amérique septentrionale. Mouton, 1968.

Weyer, E. Primitive Völker heute. Zürich, 1959.

Wissler, C. Indians of the United States. New York, 1966.

Časopis: Anthropos

Atlasi:

- Atlas narodov mira. Moskva, 1964.
- The Atlas of Mankind.London, 1982.
- Atlas svjetske povijesti (The Times). Zagreb, 1987.

Novija povijest

Eggan F.; Swift H.H. The American Indian. Perspective for the Study of Social Change. Chicago : The University of Chicago Press, 1966.

Fey N.E.; Macnickle d'Arcy. Indians and Others Americans. New York, 1959.

Friederes J. S. Canada's Indians : Contemporary conflicts. Scarborough, Ontario : Prentice Hall of Canada, 1974.

Lafarge, O. (ur.) The Changing Indian. Norman : University of Oklahoma Press, 1942.

Macnickle d'A. They Came Here First. Philadelphie : J. B. Lippincott; 1949.

Macnickle d'A Native American Tribalism : Indian Survivals and Renewals. Londres-New York : Oxford University Press, 1973.

Spradley, J. P.; Mann, B. J. The Coktail Waitress. New York : Wiley, 1975. (na franc. u prijevodu: Barovi, žene i kultura : Žene na poslu u svijetu muškaraca. Paris : PUF, 1979.)

Washburn W.E. The American Indian and the United States : A Documentary History. 4. vol. New York : Ramdom House, 1971.

Washburn W.E. Handbook of North American Indians. vol. IV. History of Indian-White relations. Washington : Smithsonian Institution, 1988.

Wirth L. Urbanism as a Way of Life. // American Journal of Sociology. 1938., str. 44.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

Tijekom predavanja student do kraja ciklusa može prikupiti trećinu bodova, a ostale dvije trećine će potvrditi usmenim ispitom na kraju ciklusa. To podrazumijeva praćenje studenta od početka predavanja kroz njegovo sudjelovanje u diskusijama. Studenti preko video-snimke prate filmove o određenoj temi gore navedene tematike, a kroz razgovor i diskusiju prenose poruke koje su usvojili preko filma od predstavnika domorodaca i stručnjaka raznih profila, npr. geografa, povjesničara, etnologa, antropologa, političara, demografa.

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Kvaliteta nastave prati se studentskim evaluacijskim upitnicima.

TRADICIJA I SUVREMENOST

Nositelj predmeta: doc. dr. sc. Tomo Vinšćak

Trajanje predmeta: jedan semestar, dodiplomski studij

Status predmeta: izborni

Satnica: 2+2 (P+V)

Uvjeti: nema

ECTS bodovi: 5

1. OKVIRNI SADRŽAJ PREDMETA

U okviru predmeta studentima će se tumačiti nasljeđe prošlosti u sadašnjosti, a istraživat će se i sama sadašnjost. Filozofski gledano, sadašnjost je ona točka u kojoj se naša budućnost pretače u prošlost. Istraživanje sadašnjosti koja u sebi ne mora nužno nositi obilježje prošlosti može višestruko pridonijeti društvenoj relevantnosti etnologije i kulturne antropologije.

Tijekom predavanja i studentskih seminara identificirat će se neki društveni problemi i činjenice. Nakon analize tih društvenih pojava ponudit će se modeli za djelovanje niza stručnjaka, od pedagoga i autora školskih udžbenika do političara. Svi bi oni trebali imati takova znanja koja bi mogli uključiti u kulturnu i nacionalnu politiku Hrvatske.

Svojim metodološkim pristupom kulturna će antropologija identificirati društvene činjenice na mikrorazini, a uz pomoć drugih znanosti može provesti istraživanja i pokazati rezultate na makrorazini. Zadatak je kulturne antropologije otkrivanje dubinskih značenja društvenih i kulturnih procesa. Obrađivat će se teme iz područja globalizacijskih procesa, urbanizacije sela, rurbanizacije gradova, supkulture mladih u gradovima, urbanih mitova, promjena unutar obitelji, asimilacija i identifikacija.

2. RAZVIJANJE OPĆIH I SPECIFIČNIH KOMPETENCIJA

Predmet se ostvaruje kroz predavanja koja drži nastavnik i kroz seminare koje obvezatno izvode studenti. Takvim radom studente se osposobljava za samostalni rad na terenskim istraživanjima, naročito u gradovima, te za ispravno identificiranje, a potom i analiziranje određene kulturološke pojave u društvu.

Cilj je predmeta obrazovati istraživača vičnog uočavanju obrazaca ponašanja u suvremenoj kulturi seoskog i gradskog življenja.

3. OBLICI PROVOĐENJA NASTAVE

Nastava se održava kroz dva sata predavanja i dva sata seminara tjedno.

4. POPIS LITERATURE

a) Obavezna literatura:

Rihtman-Auguštin, D. Struktura tradicijskog mišljenja. Zagreb : Školska knjiga, 1984.

Rihtman-Auguštin, D. Etnologija naše svakodnevnice, Zagreb : Školska knjiga, 1988.
Rihtman-Auguštin, D. Ulice moga grada : Antropologija domaćeg terena, Biblioteka XX vek. Beograd, 2000.
Prica, I. Mala europska etnologija. Zagreb : Golden marketing, 2001.
Eagleton, T. Ideja kulture. Zagreb : Naklada Jesenski i Turk, 2002.

b) Preporučena literatura

Levi-Strauss, C. Strukturalna antropologija. Zagreb : Stvarnost, 1989.
Hereskovits, M. J. Cultural Dynamics : Abridged from Cultural Anthropology. New York : Alfred A. Knopf, 1967.

5. NAČIN POLAGANJA ISPITA I OCJENJIVANJE

usmeni ispit	60 %
usmena i pismena prezentacija	40 %

6. NAČIN PRAĆENJA KVALITETE

Studentska anketa.

PREDDIPLOMSKI STUDIJ

semestar	predmet	ECT	predmet	ECT	predmet			ECT	ukupn
1	Povijest hrvatske etnologije	5	Uvod u etnologiju	5	Etnokulturna slika svijeta	4	strani jezik struke	1	**15**
2	Temeljni pojmovi hrvatske etnologije	5	Uvod antropologiju	4	Uvod u kulturnu antropologiju	5	strani jezik struke	1	**15**
3	Metodologija etnologije i kulturne antropologije	5	Kulture sredozemlja	5	Teorije kulturne antropologije	5			**15**
4	izborni predmet s obaveznom terenskom nastavom	5	izborni predmet	5	Etnografija jugoistočne Europe	5			**15**
5	izborni predmet s obaveznom terenskom nastavom	5	izborni predmet	5	izborni predmet	5			**15**
6	izborni predmet s obaveznom terenskom nastavom	5	izborni predmet	5	izborni predmet	5			**15**

ukupno ECT preddiplomskog studija:	**90**